

Mendelova univerzita v Brně

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Regionální média a uprchlická krize ve vybraných
krajích České republiky**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Eva Hvizdová, PhD.

Autorka:
Bc. Zuzana Rodová

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: **Regionální média a uprchlická krize ve vybraných krajích České republiky**

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 16. 5. 2017

Podpis

Zuzana Rodová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce Ing. Evě Hvizdové, PhD. za odborné vedení práce a podporu při jejím vytváření. Poděkování za podporu patří také mé rodině a přátelům.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá fenoménem uprchlické krize a migrace a zobrazením tohoto tématu v regionálních médiích. Ambicí práce je poukázat na to, jak jsou migrující lidé zobrazováni v regionálních médiích, a na základě komparace dvou regionálních mutací konkrétního média vyhodnotit, zda je obraz migrujících osob v regionálních denících konzistentní, či rozdílný. Na základě toho je pak naším cílem navrhnout praktické rady a doporučení pro vyvážené zpravodajství na toto téma.

Teoretická část práce nabízí vhled do současných migračních trendů v Evropě, definice základních pojmů jako uprchlická krize, uprchlík, migrant, azylant, mezinárodní ochrana atd. Dále se v teoretické části práce věnujeme vlivu médií na utváření veřejného mínění a utváření názorů na uprchlíky. Následující kapitola představuje dosavadní výzkumy na téma migranti a uprchlíci v médiích. Další část práce představuje vlastní průzkum zahraničních médií, ve kterém na základě analýzy malého vzorku článků ukazujeme, jak se o migraci píše v regionálních denících za hranicemi ČR.

V empirické části práce prostřednictvím obsahové analýzy webových stránek dvou regionálních Deníků zjišťujeme, jak je téma uprchlické krize a migrace reflektováno v českých regionálních médiích. Docházíme k závěru, že obraz uprchlíků v regionálních médiích je spíše konzistentní a objevené rozdíly jsou dány hlavně faktorem osobnosti novináře. Mediální agenda regionálních médií spíše neodpovídá reálnému vývoji uprchlické krize na daném území, ale odpovídá spíše realitě na úrovni ČR či EU. Nejzásadnější doporučení pro zlepšení referování o uprchlické krizi a migraci navrhuje v rovině jazyka a v požadavku hlubší kontextualizace.

Klíčová slova: migrant, uprchlík, cizinec, uprchlická krize, migrace, média, regionální média, obsahová analýza

Abstract

This bachelor thesis deals with the phenomenon of refugee crisis and migration and with the projection of this theme in regional media. The aim of the thesis is to point to how migrant people are portrayed in regional media and to evaluate whether the picture of migrant people is consistent in regional daily newspapers on the basis of comparison of two regional mutations of the chosen medium. Then our aim is to suggest advice and recommendations for balanced coverage of this theme in the news.

The theoretical part of the thesis offers insight into current migration trends in Europe, definitions of basic terms such as refugee crisis, refugee, migrant, asylum-seeker, international protection etc. Also we deal with the influence of media on the formation of public opinion and opinion on refugees. The following chapter presents our analysis of a small sample of articles in foreign media. We show how journalists write about migration in regional newspapers behind the border of the Czech Republic.

In the empirical part of the thesis we try to find out, through content analysis of websites of two regional mutations of Deník, how the theme of the refugee crisis and migration is reflected in regional media. We find out that the portrait of refugees in regional media is rather consistent and the differences are given mostly by the personality of a journalist. Media agenda in regional newspapers rather do not correspond to real development of refugee crisis at the given place. It rather corresponds to the reality at the level of the Czech Republic or the European Union. We suggest essential recommendations for better covering the theme at the level of language and we call for deeper context.

Keywords: migrant, refugee, foreigner, refugee crisis, migration, media, regional media, content analysis

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Cíl práce a výzkumné otázky	9
3. Teoretická část práce.....	10
3.1 Imigrace v Evropě ve 20. a 21. století.....	10
3.2 Uprchlíká krize	11
3.2.1 Uprchlíci v ČR	13
3.2.2 Uprchlíci ve vybraných krajích	15
3.3 Označení migrujících osob.....	17
3.4 Vliv médií na člověka a společnost.....	19
3.5 Vliv médií na formování názorů veřejnosti na uprchlíky.....	21
3.6 Mediální pokrytí imigrace a uprchlické problematiky ve výzkumech.....	22
3.6.1 Česká média	22
3.6.2 Ostatní výzkumy	26
3.7 Průzkum webových stránek regionálních deníků vybraných evropských států.....	27
3.7.1 Slovensko	27
3.7.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	31
3.7.3 Francie.....	34
3.7.4 Celkové zhodnocení.....	37
4. Empirická část práce	39
4.1 Výběr vzorku.....	39
4.2 Metoda	41
4.3 Výsledky analýzy a jejich interpretace.....	47
4.4 Doporučení a návrhy na zlepšení v praxi.....	59
5. Závěr	64
6. Diskuse a implikace pro další výzkum.....	66
Seznam knižních zdrojů	67
Seznam časopiseckých zdrojů.....	69
Seznam internetových zdrojů.....	69
Seznam analyzovaných článků z webových stránek zahraničních deníků.....	74
Jmenný rejstřík.....	76
Seznam tabulek	77
Seznam zkratk	78
Seznam příloh	79

1. Úvod

Migrace – fenomén starý jako lidstvo samo. V současné době však nabývá nových podob. V Evropě je migrace žhavým politickým tématem, na vysokých školách se začínají vyučovat speciální kurzy zaměřené na současnou migrační situaci a články o migraci se staly téměř každodenní náplní obsahu médií. Právě na migraci v médiích se zaměřuje tato práce. Považujeme za důležité věnovat se právě tomuto tématu, a to především kvůli jeho aktuálnosti, novosti a dynamičnosti. Důvodem, proč se věnujeme pokrytí uprchlické krize a migrace v médiích, je také to, že média mají velký vliv na společnost a lidé si na základě mediálních obsahů vytváří či modifikují své názory, a proto je důležité, aby byla věnována pozornost tomu, jak média důležité fenomény prezentují.

V práci analyzujeme regionální média, a to ze dvou důvodů. Za prvé, regionálním médiím často není přisuzována taková důležitost jako těm národním, protože mají menší čtenářskou základnu, a tudíž menší dosah. Ve výzkumech jsou proto častěji analyzována celostátní média, u kterých se očekává větší vliv na společnost. Myslíme si však, že regionální média by neměla být opomíjena. Názory lidí často vznikají na základě zkušeností z nejbližšího okolí a regionální média jsou pro lidi důležitá z toho důvodu, že se texty v nich týkají oblasti, ve které čtenáři žijí. Pro analýzu jsme zvolili dvě mutace Deníku, který patří mezi silná regionální média s dlouhou tradicí a stabilní pozicí na trhu. Regionální Deník má dle výzkumu Media projekt v souhrnu téměř identickou čtenost jako Mladá fronta Dnes, a to okolo 603 000 čtenářů na vydání (Mediaguru 2017). Ve druhém a třetím čtvrtletí roku 2016 byl Deník dokonce nejčtenějším zpravodajským titulem v deseti krajích České republiky. Vybrané tituly pro analýzu jsou Jihlavský deník a Hradecký deník. V Kraji Vysočina a v Královéhradeckém kraji mají regionální Deníky velmi silnou pozici – na Vysočině byl ve druhém a třetím čtvrtletí roku 2016 regionální Deník nejčtenějším deníkem, v Královéhradeckém kraji byl s rozdílem 5 000 čtenářů na druhém místě za Bleskem (Media projekt 2016).

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části se zaměřujeme na popis současných migračních trendů v Evropě a v České republice a na vymezení konceptu uprchlické krize. Detailněji se zaměřujeme na Kraj Vysočina a Královéhradecký kraj, kde popisujeme také to, jaké instituce se v integraci uprchlíků angažují. Definujeme pojem uprchlík a vymežujeme další základní pojmy, kterými jsou

označování migrující lidé. Poté přecházíme k části o médiích, ve které představujeme, jaký vliv mají média na veřejné mínění a konkrétně pak na utváření názorů na uprchlíky. Zjišťujeme, jak se tématu migrace a uprchlíků v médiích věnovaly dosavadní výzkumy, a to na české půdě i v zahraničí. Poté následuje vlastní průzkum vybraných zahraničních médií na náhodně zvoleném malém vzorku článků. Tento průzkum slouží částečně k ověření některých výsledků zjištěných literární rešerší, jeho výsledky můžeme porovnat s výsledky analýzy českých médií a v neposlední řadě slouží jako inspirace pro doporučení českým médiím.

Na teoretickou část práce navazuje část empirická. Jejím hlavním cílem je zjistit, jak jsou uprchlíci a migranti prezentováni v regionálních médiích a na základě výsledků navrhnout doporučení pro vyvážené zpravodajství v této oblasti. Nejprve popisujeme výzkumnou metodu, tedy obsahovou analýzu, a postup výběru vzorku. Po kapitole přinášející výsledky analýzy a jejich interpretaci následuje závěrečná kapitola s radami a doporučeními aplikovatelnými nejen pro námi analyzované tituly a kraje. Součástí práce je také příloha – CD s kódovacími archy, které slouží k tomu, aby si čtenář mohl ověřit kódování jednotlivých proměnných u všech analyzovaných článků.

2. Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je vyhodnotit mediální obraz uprchlické krize v regionálních médiích na základě komparace médií ve vybraných krajích České republiky a vypracovat doporučení pro vyvážené zpravodajství v této oblasti. V práci si klademe následující výzkumné otázky:

- Liší se obraz uprchlíků a zobrazení tématu uprchlické krize ve vybraných regionálních médiích, nebo je zobrazení konzistentní?
- Co může být příčinou stejnosti či rozdílů?
- Odpovídá mediální agenda regionálních médií reálnému vývoji uprchlické krize na daném území?
- Jaké prostředky novináři při referování o uprchlické krizi využívají a jaký obraz reality díky těmto prostředkům čtenářům předkládají?

3. Teoretická část práce

3.1 Imigrace v Evropě ve 20. a 21. století

Pohyb lidí z místa na místo je přirozeným procesem, který probíhá po celou historii života člověka na zemi. Migraci můžeme dělit dle motivů, cílů, příčin, rozsahu, dlouhodobosti, dobrovolnosti, časových období atd. Vzhledem k rozmanitosti forem migrace se nebudeme zabývat charakteristikou jejích jednotlivých typů ani proměnami migračních vzorců v průběhu celé historie. Zaměříme se pouze na imigrační trendy v Evropě, České republice a vybraných krajích, a to zejména se zřetelem na pohyb uprchlíků. Z časového hlediska se zaměříme na poslední čtvrtinu 20. století a začátek 21. století.

Poslední čtvrtina 20. století je nazývána érou migrace. Dochází k diverzifikaci zemí původu migrantů¹ a k diferenciaci typů migrace. Jedním z hlavních rysů migrace na území střední a východní Evropy v tomto období je přesun lidí z východu na západ. Jde o migraci Evropanů do jiných Evropských států (např. z Bosny a Kosova, z bývalé Jugoslávie, z Bulharska či z Ruska). Novým fenoménem v této oblasti Evropy na konci 20. století je tzv. tranzitní migrace. Znamená to, že migranti se v zemích střední a východní Evropy zdržují pouze krátce, než dosáhnou svého cíle, kterým bývá hlavně Německo. Podle dobových odhadů zemí střední a východní Evropy se na jejich území nacházelo celkem až 250 000 migrantů z Asie a Afriky, kteří čekali na postup do západních zemí. Nejčastěji tito lidé pocházeli z Afghánistánu, Bangladéše, Indie, Pákistánu a Srí Lanky a dále pak např. z Alžírsko, Iráku nebo Somálska (Joly 2004).

Dle Badeho (2005) v poslední čtvrtině 20. století nabývá mezinárodní migrace do Evropy tří forem: příchod rodinných příslušníků do cílových zemí (a reemigrace opačným směrem), legální příchody osob mimoevropského původu za účelem nelegální práce (hlavně do jižní Evropy) a příchod žadatelů o azyl z „třetího světa“ (hlavně do Německa). Počet žadatelů o azyl se od konce 70. let 20. století výrazně zvýšil. S nárůstem uprchlíků a žadatelů o azyl v 80. letech a s diverzifikací zemí původu (nárůst uprchlíků z třetího světa) se začíná hovořit o zneužívání statusu uprchlíka a tito lidé začínají být obyvateli evropských zemí podezírání a není jim důvěřováno. V důsledku toho začaly

¹ V práci používáme podstatné jméno rodu mužského, používáme ho ovšem jako pojmenování obecné, které zahrnuje jak muže, tak ženy. Stejně tak i v případě označení uprchlíci či žadatelé o azyl nemáme na mysli pouze muže, ale i ženy, příp. děti.

evropské státy praktikovat obrannou azylovou politiku a z Evropy se stávala tzv. pevnost. To vedlo k rozšíření nelegální imigrace do Evropy. Od konce 80. let 20. století se „vedle ‚ekonomického uprchlíka‘ žádajícího o azyl objevuje jako nová hrozba obraz ‚ilegálního imigranta‘“ (Bade 2005, s. 347). Joly (2004) upozorňuje na problémy plynoucí z nezkušenosti středoevropských a východoevropských zemí s nelegální migrací a zdůrazňuje fakt, že po 90. letech 20. století dochází ke zhoršování situace.

Jedním z nejnaléhavějších problémů, se kterými se společnost musí vypořádat ve 21. století, je proto problém (nelegální) mezinárodní migrace. Jedním z hlavních migračních trendů v Evropě v posledních letech je příchod migrantů a uprchlíků z afrických zemí. V roce 2013 podali občané deseti afrických států², z nichž pochází nejvíce azylantů, 79 000 žádostí o azyl v zemích EU, v roce 2014 to bylo 126 000 žádostí a v roce 2015 pak 142 000 žádostí (Krejčí 2016). Evropa zaznamenává také nárůst počtu imigrantů z Blízkého Východu.

Jak bylo zmíněno, nárůst migrace pozorujeme už od poslední čtvrtiny 20. století, ovšem v posledních letech dochází k rapidnímu zrychlení nárůstu vysídlených osob. Podle Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR 2016a) dosáhlo nucené vysídlování v roce 2015 „nejvyšší úrovně v historii a způsobilo nezměrné lidské utrpení“. Poprvé v historii byla překonána hranice šedesáti milionů nuceně vysídlených osob³. Důvodem jsou především déletrvající konflikty (např. v Somálsku, v Afghánistánu), nově vznikající konflikty (např. v Sýrii, v Jižním Súdánu, na Ukrajině) a také snížená míra úspěšnosti řešení uprchlické situace (ibid.). S těmito problémy přichází období tzv. uprchlické krize.

3.2 Uprchlická krize

Příčiny „evropské“ uprchlické krize můžeme datovat do roku 2011, kdy začal konflikt (občanská válka) v Sýrii. Tento konflikt, který začal protesty proti vládě Bašára al-Asada, způsobil v zemi humanitární katastrofu, před kterou se snaží uprchnout velké množství lidí. V roce 2013 došlo k zintenzivnění konfliktu. Od té doby počet uprchlíků (ovšem

² Eritrea, Nigérie, Somálsko, Mali, Gambie, Alžírsko, Demokratická republika Kongo, Súdán, Senegal, Guinea

³ Jedná se o žadatele o azyl, vnitřně vysídlené osoby nebo uprchlíky.

nejen ze Sýrie) rostl (viz 3.1). V posledním měsíci roku 2016 přesáhl počet syrských uprchlíků 4 800 000 (UNHCR 2016c). Svého vrcholu dosáhla uprchlická krize v roce 2015, kdy do Evropy přišlo přes země v oblasti Středozemního moře⁴ přes milion migrantů. V roce 2016 už do stejných zemí dorazilo ani ne 400 000 migrantů (International Organization for Migration 2016).

Co se týče České republiky (viz 3.2.1), pak po dlouhodobém poklesu žadatelů o mezinárodní ochranu dochází k výraznému nárůstu v roce 2014. Jde o nárůst o 64 % oproti přechozímu roku. Nejvíce žadatelů přitom pocházelo z Ukrajiny, kterou následovala právě Sýrie. V tomto období narůstá i počet uprchlíků v celé Evropské unii, nejvíce pak v Německu a ve Švédsku. Ve druhém čtvrtletí roku 2014 pocházelo nejvíce žadatelů o mezinárodní ochranu v EU ze Sýrie (17 %), následovali obyvatelé Eritrey a Afghánistánu (Marešová 2015). Značné množství cizinců přichází do Evropy přes Středozemní moře – zde pak většina osob v roce 2016 pocházela z Nigérie, Eritrey a také z Guiney. Příčinou nárůstu imigrantů (kteří nejsou vždy uprchlíky) z Afriky byly především události Arabského jara taktéž v roce 2011 (Frontex 2016). Jak však zdůrazňují Massey et al. (2005), rozhodnutí migranta nemusí být vždy ovlivněno pouze „objektivními“ ekonomickými, potažmo politickým stimuly. Na rozhodnutí osoby mají vliv také sítě vztahů a mj. sociální vazby s těmi, kteří již emigrovali. Tito lidé díky rozvoji komunikačních a informačních technologií mohou snadněji přenášet informace o jiném, rozvinutém světě do zemí, odkud pocházejí, a tím vzbuzovat v zůstavších touhu emigrovat taktéž.

Za samotnou uprchlickou krizi v Evropě považujeme období od roku 2015. Na jaře v roce 2015 se o situaci migrantů a uprchlíků ve větší míře dozvídáme z médií, šíří se zprávy o utonutí stovek osob, které se na přeplněných lodích snažily dostat do Evropy, a mimo jiné se v EU začíná debatovat o kvótách na přerozdělování uprchlíků. Po teroristických útocích v evropských metropolích na podzim roku 2015 se do středu zájmu politiků, akademiků i veřejnosti dostávají otázky bezpečnosti související s příchodem většího množství imigrantů do Evropy. Tato celá situace je krizí proto, že společnost nedokáže snadno integrovat všechny přicházející osoby, narůstá napětí ve společnosti

⁴ Data se vztahují k zemím: Itálie, Řecko, Kypr, Španělsko, Bulharsko.

a dochází k nárůstu podpory extremistických stran a názorů, častěji se objevují konflikty např. v uprchlických táborech či na hranicích a evropské státy nejsou schopny dohodnout se na společném řešení situace.

3.2.1 Uprchlíci v ČR

V roce 2009, tedy ještě před krizí, požádalo o mezinárodní ochranu v ČR 1258 osob z 61 zemí⁵. Nejvíce žadatelů bylo z Ukrajiny (203), dále z Kazachstánu (186), Mongolska (159) a Turecka (66). Azyl byl udělen 75 žadatelům, z toho nejčastěji (ve 21 případech) Myanmarcům a dále devíti Ukrajincům, osmi Vietnamcům, sedmi Afgháncům, sedmi Kazachstáncům atd. Doplnková ochrana (viz 3.3) byla poskytnuta v 28 případech. Získalo ji sedm občanů Ruské federace a Iráku, pět Kubánců atd. O rok dříve, v roce 2008, požádalo v Česku o mezinárodní ochranu 1656 osob (UNHCR 2010).

Pokud se posuneme o pět let vpřed, tedy již do období po vypuknutí konfliktu v Sýrii a také do období počátku ukrajinské krize, vidíme, že počet nově podaných žádostí o azyl v České republice se zvýšil. Např. od roku 2013 do roku 2014 se tento počet zvýšil o 88 % (UNHCR 2015a). Nejvíce žádostí⁶ v roce 2014 přitom pocházelo od Ukrajinců (515), druhé největší zastoupení pak měli žadatelé o azyl ze Sýrie (108) (Ministerstvo vnitra České republiky 2015).

⁵ Zahrnuje nově podané i opakované žádosti.

⁶ Zahrnuje nově podané i opakované žádosti.

Tab. 1: Počty žádostí o mezinárodní ochranu v ČR v letech 2006–2016

(Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky 2017a)

Rok	Celkem žádostí	Nové žádosti	Opakované žádosti
2006	3016	.	.
2007	1878	.	.
2008	1656	1060	596
2009	1258	633	625
2010	833	414	419
2011	756	491	265
2012	753	509	244
2013	707	491	216
2014	1156	914	242
2015	1525	1240	285
2016	1477	1215	262

UNHCR se v roce 2007 zapojil do projektu AGDM (pravidelné terénní šetření mezi žadateli a uprchlíky bez ohledu na věk a pohlaví) v ČR a od té doby se snaží o změny v přístupu k uprchlíkům např. v oblasti vzdělávání či sociálního zabezpečení. Jaké mají žadatelé o mezinárodní ochranu a uprchlíci potíže v ČR, zkoumal tým odborníků v roce 2009 prostřednictvím rozhovorů a zúčastněných pozorování. Prvotním problémem je neschopnost se dorozumět a z toho plynoucí další problémy jako např. nemožnost rozhodovat o věcech vzdělání či zaměstnání. Dalším uváděným problémem je, že sociální pracovníci činí rozhodnutí za rodiny, aniž by s nimi předtím konzultovali jejich názor (např. výběr školy pro děti). Problémem je také fakt, že uprchlíci se nestýkají s Čechy, a tak nemají kde trénovat český jazyk. Uprchlíci pocítují nedostatek možností jazykového vzdělávání, nedostatek adekvátních učebnic českého jazyka, nedostatečný respekt ke kultuře a náboženství migranta (např. v přístupu k migrantům v pobytových střediscích), nemohou najít práci z důvodu nezaměstnanosti či neznalosti češtiny. Azylanté se cítí osamělí, vyčerpaní a nejistí. Osoby s doplňkovou ochranou mají problém s ubytováním, jelikož jim v této věci není poskytována žádná pomoc a dále jim chybí právní pomoc, díky které by např. zjistily, na jaké sociální dávky mají nárok (UNHCR 2010).

Co se týče mezinárodní ochrany, v ČR o ní rozhoduje Ministerstvo vnitra – odbor azylové a migrační politiky. Ministerstvo vnitra také provozuje pro žadatele o mezinárodní ochranu a pořivatele mezinárodní ochrany azylová zařízení. Nejprve cizinec pobývá v přijímacím středisku a poté je přestěhován do pobytového střediska nebo může být ubytován v soukromí. Pobytová střediska slouží k ubytování žadatelů o mezinárodní ochranu. Jedno pobytové středisko se nachází i v námi vybraném kraji (v Kostelci nad Orlicí v Královéhradeckém kraji). Integrovaná azylová střediska pak slouží k přechodnému ubytování pořivatele mezinárodní ochrany. Jedno takové středisko se nachází v Královéhradeckém kraji v obci Jaroměř. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra dále provozuje v devíti krajích ČR Centra na podporu integrace cizinců, přičemž toto centrum se nachází také v krajském městě Kraje Vysočina. Cizinci mohou o mezinárodní ochranu požádat i v zařízeních pro zajištění cizinců, kde jsou zadrženi cizinci, kteří na území ČR pobývají nelegálně.

3.2.2 Uprchlíci ve vybraných krajích

Vzhledem k nedostupnosti ucelených statistik týkajících se uprchlíků v jednotlivých krajích a výše uvedených zařízeních uvádíme alespoň informace o vývoji počtu **cizinců**⁷ v krajích.

Tab. 2: Vývoj počtu cizinců v Kraji Vysočina a v Královéhradeckém kraji v letech 2009–2014
(Zdroj: Český statistický úřad 2015a)

Rok	Kraj Vysočina	Královéhradecký kraj
2009	8583	15244
2010	8023	14798
2011	7873	14078
2012	7752	13269
2013	7775	13312
2014	7806	13266

⁷ Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Tabulka vychází z počtu cizinců, který je Českému statistickému úřadu poskytován Ředitelstvím služby cizinecké policie ČR. Ředitelství služby cizinecké policie poskytuje data o počtech povolení k pobytu a víz nad 90 dní.

Vidíme, že počet cizinců v obou krajích od roku 2009 do roku 2014 klesl. V posledních uvedených letech, tedy v letech 2013 a 2014 bylo nejčastějším státním občanství cizinců v jednotlivých krajích následující státní občanství: v Královéhradeckém kraji v roce 2013 ukrajinské (3821 osob) a v roce 2014 taktéž (3643 osob). V Kraji Vysočina v roce 2013 ukrajinské (2125 osob) a v roce 2014 slovenské (2078 osob) (Český statistický úřad 2015a). Ze statistik Ministerstva vnitra můžeme zjistit počet žadatelů o mezinárodní ochranu dle místa jejich pobytu, ale jen v některých letech a navíc ne ve všech zařízeních.

Ubytovací zařízení pro uprchlíky provozované Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra

Pobytové středisko v Kostelci nad Orlicí (Královéhradecký kraj) funguje od roku 2001 a nyní má kapacitu 277 lůžek. Počáteční kapacita byla 350 lůžek a v průběhu provozu se měnila. Údaje o využití kapacity jsme se snažili získat od Správy uprchlických zařízení, bohužel však neúspěšně. Proto čerpáme údaje z jiných zdrojů, které však nejsou jednotné, např. co se týče rozhodného okamžiku.

Ze statistik Ministerstva vnitra (MV ČR) můžeme zjistit počet žadatelů o mezinárodní ochranu dle místa jejich pobytu k určitému datu, ale pouze v některých letech. K dokumentům se statistikami nicméně neexistují doplňující informace, které by vysvětlovaly např. metodiku sběru dat. Dle MV ČR byl tedy počet žadatelů k 31. 12. 2006 v královéhradeckém pobytovém středisku 716 osob⁸. Z toho bylo 132 Ukrajinců a 98 Kazachstánců. K 31. 12. 2007 to bylo už pouze 100 osob – z toho nejvíce (17) z Ruska a 13 z Iráku. K 31. 12. 2008 čekaly na rozhodnutí o mezinárodní ochraně v Pobytovém středisku Kostelec nad Orlicí 304 osoby. Nejčastěji byla zastoupena národnost kazašská (34 osob) a ukrajinská (33 osob) (Ministerstvo vnitra České republiky 2017b).

Další zdroje uvádějí následující čísla. K 6. 8. 2015 žilo v pobytovém středisku 163 žadatelů o azyl, přičemž 59 z nich bylo Ukrajinců, 25 Kubánců a 14 Rusů, ze Sýrie pocházelo 11 žadatelů (Dubský 2015). K 9. 1. 2016 žilo v pobytovém středisku 134 žadatelů o azyl, nejčastěji šlo o Ukrajince, Rusy, Kubánce, Arménce či Iráčany. Ze

⁸ Vzhledem k tomu, že max. ubytovací kapacita pobytového střediska byla v minulosti 350 osob, nelze tento údaj považovat za relevantní.

Sýrie pocházeli tři žadatelé (Redakce 2016a). K 30. 3. 2016 byla obsazenost střediska 172 lůžek, z toho 44 klientů bylo z Ukrajiny a 25 z Číny (Správa uprchlických zařízení 2016b). K 30. 11. 2016 byla obsazenost pobytového střediska 83 %, což je 230 osob. K 5. 12. 2016 byla obsazenost 77 %, což je 213 osob (Správa uprchlických zařízení 2016a).

Integrační azylové středisko v Jaroměři (Královéhradecký kraj) funguje od roku 1994 a jeho kapacita je 36 lůžek. Ve statistikách MV ČR toto azylové středisko zahrnuto není a nepíše se o něm ani v Hradeckém deníku. Dle Správy uprchlických zařízení (2017) zde na počátku roku 2015 bylo ubytováno 15 klientů, o rok později to pak bylo 17 osob.

Centra na podporu integrace cizinců

Tato centra otevírá od roku 2009 Správa uprchlických zařízení, a to v rámci projektů financovaných z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Od 1. 7. 2013 je centrum také v Jihlavě, krajském městě Vysočiny. V Královéhradeckém kraji se centrum nenachází. Centrum poskytuje právní a sociální poradenství, kurzy českého jazyka, pomoc tlumočnicka, pořádá sportovně-kulturní akce, různorodé workshopy, tematické večery apod. a také provozuje internetové studovny a knihovny pro cizince. Cílovými skupinami centra jsou státní příslušníci třetích zemí (tj. zemí mimo země EU) oprávněně pobývajících na území České republiky.

Ostatní instituce

V krajích působí další instituce, které se věnují integraci cizinců. V Královéhradeckém kraji je to Diecézní charita Hradec Králové – Poradna pro cizince a uprchlíky + Integrační centrum pro cizince Hradec Králové, v Kraji Vysočina je to jihlavský spolek Centrum multikulturního vzdělávání.

3.3 Označení migrujících osob

Azylant. Cizinec, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu (Terminologický slovník 2016).

Cizinec. V Česku je cizincem kdokoli, kdo není občanem České republiky, včetně občanů EU (ibid.).

Imigrant. Dle MV ČR je imigrantem cizinec, který přichází do ČR za účelem dlouhodobějšího pobytu (ibid.). Také Mezinárodní organizace pro migraci označuje za imigranta cizince, který se chce v dané zemi usadit (Perruchoud a Redpath-Cross 2011).

Migrant. Neexistuje všeobecně platná právní definice pojmu migrant na mezinárodní úrovni. Většinou je pojem migrant používán a chápán jako výraz označující uprchlíky i další migranty, a to nejen širokou veřejností, ale také mezinárodními organizacemi či politickými činiteli (UNHCR 2016b). Takové použití však nedává důraz na zvláštní postavení uprchlíků a může přinášet značná nedorozumění. Proto např. UNHCR používá ve svých textech označení „uprchlíci a migranti“, kdy migranty označuje ty osoby, kterým by nemohla být přiznána mezinárodní ochrana. Migranti migrují z různých důvodů, které mohou být i pozitivní.

Osoba požívající doplňkové ochrany. Vedle azylu existuje ještě ochrana doplňková. Jde taktéž o formu mezinárodní ochrany⁹ a uděluje se cizincům, kterým nemohl být přidělen azyl, ale zároveň hrozí riziko, že „pokud by byli tito cizinci vráceni do státu, jejichž jsou státními občany (v případě osob bez státního občanství do státu jejich posledního trvalého bydliště), by jim hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy“ (Terminologický slovník 2016).

Uprchlík. Dle klíčového dokumentu v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků, Úmluvy o právním postavení uprchlíků, která byla přijata 28. července 1951 Valným shromážděním OSN, resp. dle Protokolu z roku 1967, který rozšiřuje její význam, je uprchlík definován jako osoba, která

⁹ Mezinárodní ochrana je zastřešujícím pojmem pro azyl a doplňkovou ochranu.

„se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“ (Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951).

Ve vztahu k České republice je uprchlíkem „státní příslušník třetí země¹⁰, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant“ (Terminologický slovník 2016).

Žadatel o azyl. Je jím cizinec, který požádal o mezinárodní ochranu, a to po dobu od podání žádosti „po dobu správního řízení o udělení mezinárodní ochrany a po dobu soudního řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, má-li tato žaloba odkladný účinek“ (ibid.).

Co se týče označení migrujících osob v médiích, „novináři velmi často zaměňují pojmy uprchlík, přistěhovalec, migrant, běženec, utečenec a nerozlišují příliš mezi žadateli o azyl a těmi, kteří azyl již získali...“ (Křížková et al. 2007, s. 13).

3.4 Vliv médií na člověka a společnost

Média na člověka působí každý den a s rozvojem informačních a komunikačních technologií se stále větší intenzitou. Člověk je denně zahlcen tolika informacemi, že se v takovém množství lehce „ztratí“ a není schopen vyhodnotit důvěryhodnost zdrojů. Bylo prokázáno, že média mají vliv na utváření názorů, postojů a na vidění světa obecně (viz např. Lippmann 1997, Lowery a DeFleur 1995, Trampota 2006). Podle Gilese (2012)

¹⁰ Občanem třetí země je občan státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska.

mají dnes největší vliv na tvorbu názorů na současné dění právě média. Různé televizní pořady, knihy či zábavné obsahy na internetu mají na člověka určitý vliv, ovšem lidé je většinou chápou jako nepravdivé – příběh v knize je vymyšlený, reality show je dobře zinscenovaná, články na blogu odrážejí zkušenost jednoho člověka atd. To, co by lidem mělo přinášet objektivní a „pravdivé“ informace, a co má tedy na utváření názorů podstatný vliv, je zpravodajství. Tento faktor, tedy zda člověk mediální sdělení chápe jako smyšlené, nebo jako pravdivé, se označuje jako „kulturní status“ sdělení. Člověk bude rozdílně vnímat stejný text uvedený v beletrii a v literatuře faktu (McNair 2004).

Lidé se ze zpráv dozvídají, co se stalo, jak k tomu došlo, jak se k události staví různí lidé a jaké může mít situace důsledky. Zprávy lidem ukazují „realitu“. Zpravodajství je tedy jakousi umělou realitou (obrazem reality), která má „účinky na publikum silnější než realita samotná“ (Urban, Dubský a Murdza 2011, s. 78). Lidé médiím do určité míry věří a na základě zpráv z médií mnohdy formují své názory. Ani obyvatelé České republiky nejsou výjimkou. Podle jejich názoru informují vybrané celostátní Deníky¹¹ o světě spíše pravdivě (Centrum pro výzkum veřejného mínění 2007).

Zpravodajství utváří veřejné mínění. Veřejné mínění je „sdílené stanovisko – hodnocení v prostředí komunity, společnosti“ (Mišovič et al. 2010, s. 187). Je to ve společnosti převažující názor na určité téma či postoj k němu. Veřejné mínění může ovlivnit člověka, který zatím nemá ujasněný názor na daný jev či problém. Takový člověk se snadno nechá strhnout názorem většiny – přijme ho za svůj. Interpretace reality, se kterou člověk nemá přímou zkušenost, se pak odvíjí především od toho, jak o ní informují média. Obraz reality, který je prezentován v médiích, se nazývá mediální realita. Uprchlíká krize je ukázkovým příkladem, kdy člověk vnímá především onu mediální realitu, nikoli skutečný svět.¹² Většina lidí, a zvláště těch žijících mimo velká města (která jsou např. dopravními uzly, sídlí v nich instituce napomáhající integraci imigrantů apod.), se s migranty ve svém každodenním životě neseťkává, nebo pouze v minimální míře. Obraz o tom, jak se uprchlíci chovají, kdo jsou a jaký k nim zaujmout postoj, si pak tvoří právě na základě informací z médií.

¹¹ MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Haló noviny

¹² Tvrzení lze považovat za platné, pokud uvažujeme Českou republiku. V jiných zemích, kde je vysoká koncentrace migrantů a uprchlíků, může být u velkého podílu domácí populace vnímána jak realita mediální, tak také ve velké míře skutečný svět.

Jeden z konkrétních jevů, které mohou média ve společnosti vyvolat, je tzv. „morální panika“ (Cohen 2002). Morální panika označuje takový stav ve společnosti, kdy vnímaný strach z určité situace či jevu je především kvůli mediální prezentaci větší, než by odpovídalo objektivní realitě. Například ve Velké Británii se zpravodajství o kriminalitě tradičně soustředilo hlavně na násilné činy vůči ženám, starým lidem či dětem. Ve společnosti pak panovalo přesvědčení, že tyto kategorie lidí jsou napadány častěji, a tito lidé pak žili ve strachu. Ve skutečnosti však bylo pravděpodobnější, že bude napaden mladý muž (McNair 2004). Stejnou morální paniku může vyvolat například fakt, že ačkoli v letech 2010 až 2012 byla v Británii většina imigrantů legálních, nejčastějším přívrstkem, který mohli čtenáři v britských novinách v souvislosti s imigranty číst, byl přívrstek ilegální (Blinder a Allen 2016).

Ve zpravodajství nejde jenom o psané slovo, důležitou roli hraje také obrazový materiál, který má zásadní vliv na vnímání celého mediálního sdělení. Fotografie dokresluje příběh, o kterém článek pojednává a čtenáři si ji často zapamatují spíše než to, o čem je samotný text (King a Wood 2001). Je důležité také to, jaké postavy se v článku objevují. Výběr postav, které v článku „hovoří“, či je zde o nich pouze zmínka, přispívá k tomu, jak bude celý příběh rámován, tedy z jakého úhlu pohledu bude prezentován a jaké závěry z takové prezentace čtenář vyvodí. Interpretační rámec je určován titulky, podtitulky, fotografiemi, jejich popiskami, citacemi apod. (Škodová a Nečas 2009). Vliv na vnímání mediálního sdělení má také použitý jazyk, a to především klíčové jednotky jazyka jako podstatná a přídavná jména.

3.5 Vliv médií na formování názorů veřejnosti na uprchlíky

Stejně jako ostatní otázky v sociálních vědách, ani otázka „Jaký mají média vliv na formování názorů veřejnosti na uprchlíky?“ nelze zodpovědět jednoznačně. Nemůžeme vyloučit všechny faktory, které názory veřejnosti formují, a nemůžeme ani objektivně změřit, jak moc je jednotlivý člověk médiím vystaven, vzhledem k jejich všudypřítomnosti. Přesto existují studie, které se touto otázkou zabývaly.

Jeannet a Blinder (2014) provedli v Británii experiment, ve kterém každé ze dvou účastníků se skupin předložili odlišné mediální výstupy¹³ a poté se členů skupin ptali na otázky související s migrací a podobnými tématy. Potvrdilo se, že to, jak je téma prezentováno médiu, má v některých případech značný vliv na názor čtenářů. Britskou společností se zabývala také Crawley (2009), která vidí příčinu čím dál tím negativnějších postojů k imigrantům právě v negativním mediálním pokrytí tématu.

Facchini, Mayda a Puglisi (2009) zjišťovali, zda má sledování televizních zpráv na určitém televizním kanálu vliv na postoj americké společnosti k imigrantům. Analyzovali zpravodajství šesti stanic, u kterých nejprve zjistili, jakou míru zaujímají mezi články o migraci články o ilegální migraci. Autoři zjistili, že každých dalších deset článků o ilegální migraci je spojeno s jednocentním poklesem pravděpodobnosti, že divák bude k záležitostem imigrace shovívavější.

De Philippis (2009) analyzovala jak novinové články, tak příspěvky v televizi a v rádiu, a to ve 31 evropských zemích včetně České republiky. V zemích, ve kterých se o imigraci v mediálním prostoru hovoří a píše víc, je signifikantně nižší míra proimigračních postojů. Zde ovšem narážíme na problém výzkumu v sociálních vědách, a to takový, že ani signifikantní výsledky nepotvrzují kauzálnost. To, že se více píše o imigrantech, nemusí být příčinou nižší míry proimigračních postojů. Příčinou může být například to, že se lidé v těchto zemích i sami častěji s imigranty setkávají a protiimigrační postoje si tvoří na základě své vlastní přímé zkušenosti s imigranty.

3.6 Mediální pokrytí imigrace a uprchlické problematiky ve výzkumech

3.6.1 Česká média

Multikulturální centrum Praha vydalo v roce 2007 sborník mediálních analýz s názvem *Cizinci, našinci a média*. Analýzy byly provedeny v rámci projektu *Diskriminace a média* v letech 2005 a 2006 a zaměřují se na celostátní i regionální tisk. Sledují, jak se píše nejen o imigrantech, ale i o příslušnících národnostních, etnických a náboženských menšin,

¹³ Například jedné skupině předložili článek o pokračující imigraci do Británie s uvedeným počtem imigrantů za určité období a druhé skupině prezentovali skutečnost, že přicházejí další uprchlíci, pomocí metafor (např. povodně).

jako jsou například Romové. Hned v úvodním slově se dozvídáme, že v říjnu 2007 se cizinci „stali tématem dne v mnoha regionálních denících po celé republice“ (Černá in Křížková et al. 2007, s. 5). Autoři sborníku upozorňují na to, že když novináři píšou o cizincích, zdrojem jejich informací bývají instituce jako např. úřady práce či policie. Novináři nejdou za těmi, o kterých píší. Sborník obsahuje 11 analýz, přičemž tomu, jak je konstruován obraz skupiny lidí, kterým se věnujeme i v této práci, tedy uprchlíků, se věnují čtyři. Některé další se tématu také dotýkají, ale primárně analyzují něco jiného (např. zaměstnávání cizinců). Čtyři analýzy relevantní pro naši práci jsou následující: *Dynamika obrazu uprchlíků v médiích, Dílčí studie: Tábor, Uprchlíci v zahraničí na stránkách českého tisku* a „*Zatím s nimi nejsou problémy*“. *Mediální obraz azylantů a jejich integrace do české společnosti*.

První analýza, jejíž autorkou je Křížková, se zabývá proměnou obrazu uprchlíků v médiích, přičemž současný stav porovnává s výsledky podobné studie Multikulturního centra Praha z roku 2001. Křížková analyzuje Mladou frontu Dnes, Lidové noviny, Právo a Hospodářské noviny, a to jejich celostátní vydání i regionální mutace. Sledovaným obdobím je květen 2005 až květen 2006. Z analýzy vyplývá, že zprávy o uprchlících se více objevovaly v regionálních mutacích deníků a že problematika uprchlictví nebyla považována za závažný celospolečenský jev. Témata nejčastěji prezentována v těchto médiích byla: nelegální přechod hranic, dění v uprchlickém táboře, aktivity neziskových i nestátních organizací¹⁴, příběhy konkrétních uprchlíků, romská migrace, celková situace uprchlíků. V regionálních mutacích se objevovaly články o uprchlických táborech, o kriminálních případech, nelegálních přechodech hranic nebo o aktivitě místních nestátních organizací. V celostátních verzích novin vycházely články zabývající se statistikami, články spojené s vysokými politickým představiteli nebo články skandální. Citováni jsou především zástupci oficiálních institucí. Analýza odhalila fakt, že od roku 2001 do roku 2006 se referování o uprchlících nijak zásadně nezměnilo. Došlo však k rozšíření tematického záběru článků a také k občasnému citování konkrétního uprchlíka. Ve velké míře však stále přetrvává zobrazení uprchlíka jako pasivní osoby a články jsou psány spíše z perspektivy oficiálních institucí. Největším nedostatkem

¹⁴ V člancích, které byly analyzovány v roce 2001, se toto téma neobjevovalo.

článků je jejich nedostatečná kontextualizace – nejsou příliš vysvětlené v širších souvislostech.

Druhá studie s názvem Dílčí studie: Tábor se zaměřuje na lokální média v Kostelci nad Orlicí, kde se nachází pobytové středisko pro žadatele o azyl a snaží se zodpovědět otázku, zda přítomnost tohoto střediska poblíž regionálního média nějak ovlivňuje mediální obraz uprchlíka. Analyzovány byly Noviny Rychnovska, Orlický týdeník a městský zpravodaj. Hlavním výsledkem, ke kterému tato analýza dospívá, je, že „pro lokální tisk je uprchlík převážně anonymním jedincem, jenž je v článcích nahlížen obvykle z perspektivy nějaké instituce“ (Křížková in Křížková et al. 2007, s. 24). V článcích se nedozvíme nic o důvodech, proč uprchlík do střediska přišel, odkud apod. Opět tedy dochází k nedostatečné kontextualizaci situace. Uprchlíci jsou zobrazováni stereotypně, buďto jako porušovatelé zákona, nebo jako anonymní osoby, které se v táboře věnují aktivitám, jako je zpívání, vaření či tančení. Téma uprchlictví není v lokálních médiích v popředí zájmu, ani když se v regionu nachází zmíněné pobytové středisko (Křížková in Křížková et al. 2007).

Klvaňová (in Křížková et al. 2007) se ve své analýze zabývá tím, jak jsou na stránkách českého tisku zobrazováni uprchlíci v zahraničí. Porovnává také, zda se liší mediální obraz uprchlíků ve světě s mediálním obrazem uprchlíků v Česku. Autorka analyzuje články ze zahraničních rubrik celostátních deníků, a to Hospodářských novin, MF Dnes, Lidových novin a Práva. Nejčastěji jsou pro uprchlíky na stránkách českého tisku volena označení „uprchlíci“ a „utečenci“. Člověk se opět nedozvídá nic víc o jejich životě, o jejich motivech atd. Základními rysy uprchlíků, které analyzovaná média předkládají, jsou masovost, anonymita, dále pak jsou uprchlíci charakterizováni nanejvýš pomocí jejich počtu a země původu. Jejich obraz je takový, že je to masa lidí, která přináší ohrožení. Čím vzdálenější však uprchlíci, o kterých se píše, jsou, tím více je zdůrazňováno jejich utrpení a to, že potřebují pomoc. Některé články jsou koncipovány jako příběhy konkrétních uprchlíků. Často to jsou ale články přispívající k vytváření obrazu uprchlíka jako někoho nebezpečného, neboť příběhy souvisejí s tím, že uprchlík provedl něco nelegálního, byl zadržen apod. Stejně jako dvě předchozí analýzy, i tato ukazuje na fakt, že samotní uprchlíci jsou citováni jen výjimečně, často jsou citováni zástupci různých humanitárních organizací, úředníci apod. V článcích o uprchlících

ve světě se píše méně o uprchlických táborech než v případě uprchlíků v Česku, a navíc v prvním případě jsou tábory prezentovány z pohledu uprchlíků a ve druhém z pohledu českých občanů. V obou případech nalezneme v článcích témata cesty a překračování hranic a také téma migrační a azylové politiky. Co se týče vývoje na mediální scéně, Klvaňová zdůrazňuje posun k častějšímu prezentování příběhů konkrétních uprchlíků a častější citování přímo jich.

Poslední relevantní analýza ze sborníku se zabývá mediálním obrazem azylantů a jejich integrace do české společnosti. Články byly vybírány z databáze na základě klíčových slov, a to z celostátních a regionálních deníků a časopisů. Mediální obraz azylantů byl spíše pozitivní a dal by se shrnout takto: „Nemají to lehké, ale snaží se a zatím s nimi nejsou problémy“ (Szczepaniková in Křížková et al. 2007).

Z výzkumu veřejné a mediální agendy v roce 2008 vyplývá, že téma migrace či uprchlické krize ještě nebylo tématem, kterému by byla přisuzována vysoká celospolečenská důležitost. Témata, která byla ve druhém čtvrtletí roku 2008 pro občany ČR nejdůležitější, byla tato: reformy ve zdravotnictví, otázka umístění americké radarové základny systému obrany proti mezikontinentálním balistickým střelám v ČR, kauza trestního stíhání Jiřího Čunka, cenový vývoj (inlace, zdražování, ceny některých konkrétních komodit...) atd. (Škodová a Nečas 2009). Ani pro média nebylo téma migrace a uprchlictví tématem vysoce důležitým. Pokud se podíváme na nejčastější témata v mediální agendě např. v období od 5. 5. do 18. 5. 2008, na prvních třech místech najdeme „informace o jednotlivých podnicích, podnikatelích“, „dopravní nehody“ a „přírodní kalamity“ (ibid., s. 139).

Tkaczyk, Pospěch a Macek (2015) provedli výzkum mediálního pokrytí přímo uprchlické krize. Analyzovali mediální výstupy v Událostech České televize a v Televizních novinách TV Nova od března do září 2015. Nejčastějším tématem v analyzovaném zpravodajství byly uprchlické kvóty. Žádný z analyzovaných příspěvků se nezabýval příčinami uprchlické krize, v minimální míře se také objevovaly příspěvky zabývající se pomocí uprchlíků nebo vykreslením života a osobností samotných uprchlíků. Hovořícími postavami byli hlavně politici a zástupci policie apod. Poměrně velký prostor k vyjádření dostali i samotní uprchlíci. Naopak téměř vůbec nehovořili odborníci na migraci či integraci. Co se týče přímo mediálního obrazu uprchlíků, pak ti

byli nejčastěji prezentováni jako administrativní zátěž a dále jako objekt policejní činnosti. Následovalo zobrazení uprchlíků jako lidí, kteří potřebují pomoc a také jako lidí, kteří jsou bezpečnostní hrozbou. Jazyková analýza odhalila, že v souvislosti s uprchlíky je často používána metafora povodně (masa, vlna, tsunami atd.), dále metafora honu (dopadení, záchyt) a metafora invaze (výpady, obležení). TV Nova i ČT se ve velké míře zabývaly krátkodobými dopady krize v ČR. Zpravodajství ani v jedné z televizí nebylo vyvážené a mohlo přispět k vnímání uprchlíků především jako hrozby.

3.6.2 Ostatní výzkumy

Mediálním pokrytím uprchlické krize se zabývá studie Evropské observatoře žurnalistiky (Hájek et al. 2015). Autoři analyzovali noviny v osmi zemích Evropy (ČR, Německo, Itálie, Lotyšsko, Polsko, Portugalsko, Velká Británie, Ukrajina) a zjistili, že západoevropský tisk píše o uprchlících s většími sympatiemi než tituly východoevropské či pobaltské. Ty píší o uprchlické krizi spíše negativně až neutrálně, texty jsou neemotivní, zdůrazňují kulturní odlišnosti migrantů, bariéry a ekonomické aspekty migrace a jsou často protiunijní. Z českých novin vstupovaly do analýzy články z deníků MF Dnes, Právo a Blesk.

Chavez (2001) zkoumal mediální obraz imigrantů v amerických časopisech v letech 1965 až 1999 a hlavním závěrem jeho studie je, že nelegální migrace tzv. Latinos je prezentována jako hrozba a invaze, kdežto uprchlíci jsou prezentováni pozitivněji a zdůrazňuje se humanitarismus. Caviedes (2015) zjišťoval, jaká témata jsou v souvislosti s imigranty nejvíce spojována. Analyzoval články celostátních pravicových novin z let 2008 až 2012 ve Velké Británii, Francii a Itálii. Zjistil, že nejčastěji jsou imigranti prezentováni v tématech souvisejících s ekonomikou – tedy např. s pracovním trhem, finančními náklady apod. Naopak Lawlor (2015) zjistila, že v rámování článků v kanadských a britských periodikách převažuje spíše než perspektiva ekonomická perspektiva hrozby/násilí.

Podle Bleich, Bloemraad a De Graauw (2015) je analýza celostátního tisku nejběžnějším přístupem ke studiu migrace v médiích. To potvrzuje i Lawlor (2015), která navíc uvádí i důvody této skutečnosti – imigrace je považována za národní záležitost,

výzkumníci se zaměřují na analýzu významných událostí spojených s imigrací, které jsou důležité pro celou zemi a také proto, že celostátní média mají větší publikum.

Jak zjistila Lawlor (ibid.), celostátní tištěná média se od lokálních neliší v rámování (tzv. framing) článků, to znamená v úhlu pohledu, kterým jsou události podávány. Nijak systematicky se neliší ani lokální média mezi sebou. Lawlor zjišťovala, zda se bude lišit rámování na lokální úrovni, a to v závislosti na tom, zda mají oblasti historickou zkušenost s imigranty, či ne. Tyto rozdílné charakteristiky, stejně jako mnohé další (např. míra nezaměstnanosti) neměly na rámování imigrace vliv.

Pöttker (2009) ve své analýze německých médií píšících o polské minoritě a zároveň také analýze polských médií v Německu dochází k závěru, že na integraci menšiny může mít její zobrazování v médiích podstatný vliv. V tomto případě nebyli polští imigranti úspěšně integrováni, přičemž jedním z důvodů byla nedostatečná pozornost médií jejich kulturním odlišnostem. Polská minorita si tuto ignoraci interpretovala jako útok, což vedlo k vypjaté komunikaci, resp. spíše nekomunikaci mezi majoritní společností a Poláky. Pöttker doporučuje, aby se média více věnovala zobrazení běžného života minority, což by mohlo vést k větší akceptaci jejich kulturních zvyklostí a životního stylu většinovou populací.

3.7 Průzkum webových stránek regionálních deníků vybraných evropských států

Výběr zemí jsme provedli záměrným výběrem, a to na základě znalosti jazyků. Vybrali jsme tři země: Slovensko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Francii. Výběr médií a článků byl učiněn náhodně.

3.7.1 Slovensko

Provedli jsme průzkum webových stránek regionálního deníku Korzár. Deník vydává vydavatelství Petit Press a vychází na východě země v mutaci pro Košický a Prešovský kraj. Po obsahové stránce nabízí deník zprávy z regionu i z celého Slovenska a ze zahraničí. Stejně jako v českém Deníku zde existují rubriky, a to konkrétně Bulvár, Rodina a Ženám. Webová stránka deníku nabízí několik rubrik, jsou to konkrétně tyto: Zpravodajství, Krimi, Dopravní servis, Sport, Kultura, Komentáře, Zajímavosti, Lidé,

Šoubiz, Kam vyrazit, Tipy a rady, Služby. Nad každým článkem je uvedené, do jaké rubriky patří. Pro náš průzkum jsme cíleně nevybírali žádnou rubriku, články jsme vyhledávali prostřednictvím zadání klíčových slov do vyhledávače stejně jako při analýze českého Deníku. Není možné takto vyhledávat texty pro jednotlivá města, ale automaticky se vyhledává ze všech oblastí.

Po zadání klíčového slova „uprchlík“ a vyhledávání v celém dostupném archivu jsme vyhledali dva články. Oba jsou z rubriky Zpravodajství, ale netýkají se uprchlické krize. Týkají se politické situace na Slovensku a „uprchlíka“ z politické strany. Po zadání klíčového slova „migrant“ se zobrazily desítky článků s různou tematikou. Seřadili jsme výsledky vyhledávání podle relevance a náhodným výběrem jsme vybrali pět článků.

První vybraný článek nese název *Na východe Slovenska zadržali migrantov i pašované cigarety* (TASR 2015) a byl zveřejněn v sekci pro region Dolný Zemplín v rubrice Zpravodajství. K označení osob, které jsou našim zájmem, byla použita tato slova: migranti, osoby cizí národnosti, cizinky a utečenci. Jde o zprávu převzatou z agentury TASR (Tisková agentura slovenské republiky), bez citací, je použita ilustrační fotografie policejního vozu. O osobách se dozvídáme pouze to, že o sobě tvrdily, že jsou z Afghánistánu a že řidič tvrdil, že je veze do Bratislavy. Část článku o cigaretách s migranty nesouvisí, jde o jiný případ, společně mají tyto dvě informace pouze to, že k celní kontrole obou vozidel, o kterých se píše, došlo krátce po sobě (v rozmezí několika dnů). V diskusi k článku je 22 příspěvků. Z některých příspěvků je vidět, že lidem chybí hlubší informace. Dotazují se například na další osud utečenců, na to, kam půjdou atd.

Druhý text *Opustených migrantov našla policajná hliadka* (div 2004) byl zveřejněn v sekci pro region Spiš v rubrice Zpravodajství. Slova, která autor použil k označení osob, jsou migranti, cestující bez dokladů a lidský tovar. Článek podává informaci o migrantech, kteří byli nalezeni na opuštěném místě v autě, které tam zanechali převaděči. Byli „natlačeni v osobních autech“, „nechali je tam převaděči“, „policajti je z aut vytáhli“, „byli zadrženi“ apod. O těchto lidech je psáno jako o věcech (viz označení „lidský tovar“), o skupině lidí, jejíž členové jsou bezbranní a nechávají se sebou pouze

něco dělat. Fotografie u článku není a nikdo není citovaný. Diskuse k článku není otevřená.¹⁵

Pri pomoci migrantom bude Košická župa spolupracovať s ďalšími subjektmi (Kizek 2016) je třetí text, na který jsme se podívali. Článek byl zveřejněn v sekci pro region Košice v rubrice Zpravodajství. Slova použitá k označování osob jsou: migranti, pár utečenců a stovky tisíc ekonomických migrantů, cizinci, různé komunity a majoritní společnost. Článek se zabývá dohodou o spolupráci různých subjektů, která by měla pomoci s integrací imigrantů. Migranti jsou zobrazeni jako objekty pomoci, dozvídáme se, s čím mají na Slovensku problém. U článku je použita ilustrační fotografie, na které je větší množství migrantů (muži, ženy i děti). Ti jdou po kolejích, je jich hodně a nikdo není na fotografii dominantní. Citován je předseda Košického samosprávného kraje Zdenko Trebuľa. Diskuse k článku není otevřená.

Malých migrantov môžeme umiestniť v domove v Medzilaborciach (SITA 2015) – tak se nazývá čtvrtý analyzovaný článek. Byl zveřejněn v sekci pro region Horný Zemplín v rubrice Zpravodajství. Slova, která byla použita k označování, jsou malí migranti, utečenci s dětmi, migranti, migrující ženy a děti, utečenci. Článek pojednává o místě v Makedonii, kde UNICEF pomáhá dětem a ženám, které do Makedonie přijdou. Stručně popisuje, co zde pracovníci UNICEFu poskytují. Se Slovenskem je téma propojeno úvahou nad tím, co by se stalo, kdyby na Slovensko začalo přicházet více dětí, a kam jsou děti umisťovány nyní. Opět je o migrantech psáno jako o objektech, se kterými ostatní něco dělají. Citovaní jsou zástupci organizací, které migrantům pomáhají: předsedkyně Ligy lidských práv Zuzana Številová a předseda Slovenského výboru pro UNICEF Juraj Mišura. Fotografie je použita ilustrační, je na ní dítě a muž, kteří podlézají ostnatý drát. Diskuse k článku není otevřená.

Pátý text má titulek *Policajti naháňali na poli pri Košiciach cudzinca. Netušil, kde je* (Gézciová 2015). Článek byl zveřejněn v sekci pro region Košice v rubrice Zpravodajství. Slova použitá k označování jsou cizinec, nelegální migrant, Afričan, neznámý muž, zřejmě původem z ciziny, možný nelegální imigrant, neznámý muž, údajný Súdánec,

¹⁵ Vysvětlení pro neotevřené diskuse: „Diskusie na internete by mali byť priestorom na vecnú a neagresívnu výmenu názorov. Často tomu tak ale nie je.“ (div 2004)

možný Afričan. Celý článek je vlastně pouhou spekulací s neuvedenými zdroji. Autorka článku nejprve uvádí, že šlo o nelegálního migranta, ale později v článku píše, že šlo o muže „zřejmě původem z ciziny“ a o „možného nelegálního imigranta“; používá slova jako „prý“ či „měl“. Celkově článek vyznívá tak, jako kdyby tento člověk byl obrovskou raritou, na kterou se lidé chodili dívat, a policie osobu naháněla a nemohla se s ní dorozumět. Nedožíváme se nic dalšího o údajném migrantovi. Citován je pouze nejmenovaný diskutér z Facebooku. Na fotografii je vidět silnice, kde byl člověk zadržen; pod samotným textem je opět vyfocená ulice a dále ilustrační foto, kde stojí v řadě několik černochů a u fotky je následující popiska: „Lidé utíkají ze svých domovů kvůli válce, konfliktům či ekonomice.“ Diskuse k článku není otevřená.

Zhodnocení vybraných slovenských textů

V žádné ze zpráv nebyl citován konkrétní migrant, dva články byly úplně bez citací, v jednom hovořili zástupci neziskových organizací, v jednom byl citován představitel oficiální instituce a v jednom bylo převzato vyjádření diskutéra na Facebooku. Nejčastěji používanými slovy pro označení migrantů byla tato slova: migranti, cizinci, utečenci. Dále se objevilo např. spojení cestující bez dokladů či lidský tovar. Migranti jsou vykreslováni jako objekty pomoci nebo porušovatelé zákona, kteří sami nekonají, ale nechávají se sebou něco dělat. Nedožíváme se nic konkrétního o osudech migrantů a nenalzáme ani vysvětlení, proč migranti na Slovensko přicházejí. Pouze u jednoho článku byla ilustrační fotografie s nicneříkajícím obecným popiskem (viz výše). Fotografie jsou používány hlavně ilustrační či archivní. Články nejsou zasazeny do širšího kontextu a o migrantech se dozíváme hlavně jejich národnost. Ve slovenských textech se píše o migrantech na slovenském území. Diskuse jsou často zneprístupněné.

Tab. 3: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Slovensko

(Zdroj: vlastní průzkum)

Proměnná	Atribut(y)
Zdroje informací	Bez zdrojů
Téma	Zadržení migrantů
Slova použita k označení migrujících osob	Migrant
Obraz migrujících	Pasivní objekty
Charakteristiky	Národnost
Kontext	Ne
Fotografie	Ilustrační či archivní
Diskuse	Zavřená
Vyznění	Negativní

3.7.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Pro průzkum britských regionálních médií jsme vybrali titul *The Leader*, který vychází v severovýchodním Walesu. Opět kombinuje regionální a národní zpravodajství. Pokrývá oblast Wrexhamu, Flintshiru a anglického Chesteru. Tento titul byl založen roku 1973. Webová verze deníku má následující rubriky: Home (Domů), News (Zprávy), Sport (Sport), Lifestyle (Životní styl), Property (Reality), Find a Business (Najdi podnik), Jobs (Práce), Motors (Auta), About (O nás), Advertise (Inzerce).

Po zadání klíčového slova „refugee“ (uprchlík) se zobrazilo 17 článků¹⁶, z nichž jeden obsahuje příspěvky diskutujících. První článek, který jsme náhodně vybrali, má titulek *Support grows for Wrexham student's refugees mission* (Grieve 2015) a byl zveřejněn v rubrice News. Český překlad titulku by mohl znít: „Roste podpora pro uprchlickou misi wrexhamských studentů“. Slova použita k označování jsou „refugees and migrants“ („uprchlíci a migranti“), refugees (uprchlíci), those in Calais who are desperately trying to survive (ti v Calais, kteří se zoufale snaží přežít). Článek pojednává o 27leté studentce, která chce odjet do Calais pomáhat uprchlíkům. Je popsán její nápad a realizace pomoci – jak oslovila další lidi, kdy se chystá tam vyjet a co s sebou poveze. Citována je ona

¹⁶ Zadali jsme vyhledávání od ledna 2011 do listopadu 2016.

studentka. Fotografie je bez popisku, ale zřejmě jde o tuto studentku a její přátelé, kteří drží věci, které povevou uprchlíkům. V diskusi jsou pouze dva příspěvky, kde jeden z diskutujících řeší, proč byl smazán jeho příspěvek v diskusi.

Refugee problem '10 times worse' says Flintshire aid worker (Nield-Siddall 2015) je článek, který byl zveřejněn v rubrice News. Český překlad titulku by mohl být: „Problém uprchlíků je 10krát horší, říká flintshireský pracovník mezinárodní pomoci“. Slova použitá k označování jsou refugee (uprchlík), vulnerable refugees fleeing war-torn countries (zranitelní uprchlíci prchající z válkou zmítané země), homeless people (lidé bez domova). Článek se týká projektu jedné ženy, která pomáhá uprchlíkům, přičemž v článku je citována pouze ona. Článek upozorňuje na špatnou situaci uprchlíků v táborech a na nutnost materiální pomoci prostřednictvím popisování organizace, jejíž zakládající členkou je tato žena. Autor píše o tom, co žena věnovala a proč, nezaměřuje se přímo na popis situace uprchlíků. Na fotografii je člověk pomáhající uprchlíkům – ženám, dětem i mužům. U fotografií v tomto médiu ovšem nejsou popisky, takže nevíme nic o tom, kdo se na fotografii nachází, ani kdo je jejím autorem.

Článek *10,000 items dispatched from Flintshire to Greece for refugees* (Humphreys 2016) byl zveřejněn v rubrice News. Český překlad titulku by mohl znít: „10 000 věcí odesláno z Flintshiru do Řecka pro uprchlíky“. Slova použitá k označování jsou refugees (uprchlíci), people in Calais, Kos and Bosnia (lidé v Calais, na Kosu a v Bosně). Článek se týká sbírky věcí, které poputují do Řecka na pomoc uprchlíkům. Článek je stručný a popisuje, co se podařilo shromáždit a popisuje organizaci, která sbírku pořádá. Nikdo zde není citován. Na fotografii jsou lidé a děti, kteří drží transparent (logo) organizace, která sbírku uspořádala, a jsou vidět také bedny s dary.

Po zadání klíčové slova „migrant“ jsme našli 16 textů, z toho dva obsahují příspěvky v diskusi. Jeden článek je stejný jako článek, který jsme našli i po zadání klíčového slova „refugee“ (viz výše). Diskuse u druhého článku obsahuje pouze jeden příspěvek. Článek *Massive response across Flintshire to Syrian migrant crisis* (Humphreys 2015) byl zveřejněn v rubrice News. Český překlad titulku by mohl být: „Obrovská reakce ve Flintshiru na syrskou migrační krizi“. Slova použitá k označování jsou refugees fleeing parts of war-torn Syria and Iraq to Europe (uprchlíci prchající z částí válkou zmítané Sýrie a Iráku do Evropy), those crossing through Turkey and making the perilous journey

across the Mediterranean Sea (ti jdoucí přes Turecko a absolvující nebezpečnou cestu přes Středozemní moře), hundreds of migrants escaping the ISIS terror threat (stovky migrantů utíkajících před hrozbou teroru Islámského státu), refugees (uprchlíci), those escaping Syria (ti utíkající ze Sýrie), those seeking asylum (ti hledající azyl). Článek opět pojednává o sbírce charitativní organizace. Na fotografii jsou dávkyně uprostřed krabic. Citovaní jsou: jedna ze zakladatelek organizace, třídní učitel třídy, která pomáhá se sbírkou, marketingový ředitel společnosti, kam mohou lidé nosit dary a radní z Flintshiru.

Poslední analyzovaný text z britského média se nazývá *Students see Calais migrant crisis on way home from trip* (Scragg 2015). Český předklad titulu by mohl být: „Studenti viděli migrační krizi v Calais na cestě domů z výletu“. Článek byl zveřejněn v rubrice News. Slova použitá k označování jsou desperate migrants (zoufalí migranti), hundreds of migrants many of whom have fled war and persecution in the Middle East and east Africa (stovky migrantů, z nichž mnoho uprchlo před válkou a perzekucí na Blízkém Východě a ve východní Africe), migrants (migranti). Zpráva je o tom, že děti z místní školy jely z Francie z výletu a viděly v Calais současnou situaci, o tom, jak se děti chovaly, že jim nehrozilo nebezpečí a že situace, kterou viděly, byla tragická. Z citací v článku je cítit úleva z toho, že „nás se to netýká, máme štěstí, že jsme mohli rychle ujet“. Fotografie, která je pořízena z dálky, je pohledem z dopravního prostředku na kamiony a několik lidí na travnaté ploše. Citováni jsou dva pedagogové, kteří na výletě dělali dětem doprovod.

Zhodnocení vybraných britských textů

Co se týče jazyka, ze slov, resp. vět použitých k označení migrantů ve čtvrtém a pátém článku se dozvídáme, proč lidé migrují. Články poskytují hlubší náhled na problém migrace, když zdůrazňují příčiny opuštění domova a představují migranty nikoli jako ohrožení pro britskou společnost, ale jako ty, kteří neměli to štěstí narodit se do bezpečné země. Je zdůrazňována např. jejich zoufalost a strastiplná cesta. Články v regionálním deníku *The Leader* se zaměřují na příběhy konkrétních obyvatel regionu a situaci popisují z jejich perspektivy. Nejčastějšími citovanými jsou zástupci neziskových organizací. Nedostatkem článků jsou chybějící popisky a autoři fotografií. Texty referují o uprchlících a migrantech mimo království.

Tab. 4: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Spojené království Velké Británie a Severního Irska
(Zdroj: vlastní průzkum)

Proměnná	Atribut(y)
Zdroje informací	Zástupci neziskových organizací
Téma	Pomoc uprchlíkům (sbírky)
Slova použitá k označení migrujících osob	Uprchlík
Obraz migrujících	Objekty pomoci
Charakteristiky	Země/kontinent původu
Kontext	Částečně (odkud přicházejí, důvody odchodu z domova, cíl cesty)
Fotografie	Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty (lidé, kteří pomáhají) ¹⁷
Diskuse	0 příspěvků
Vyznění	Neutrální

3.7.3 Francie

Z francouzských deníků jsme zkoumali deník *Midi Libre*. Tento deník byl založen již v roce 1944 a vychází na východě regionu Occitanie, který se nachází na jihu Francie. Vychází ve 14 mutacích. Web deníku nabízí tyto rubriky: *Faits divers* (Události dne), *Sport* (Sport), *Société* (Společnost), *Économie* (Ekonomika), *Culture-loisirs* (Kultura a volný čas), *Annonces* (Inzerce), *Carnet* (Blog). Můžeme si vybrat také zprávy z oblastí různých měst. Vyhledávání podle klíčových slov zahrnuje všechny rubriky i všechna města.

Po zadání klíčového slova „réfugié“ (uprchlík) jsme získali 196 výsledků. Některé články ale nejdou zobrazit celé – jsou k dispozici pouze pro předplatitele. Náhodně jsme vybrali první článek *Montpellier: Clémence veut aider les enfants syriens* (C. F. 2016). Český překlad titulku by mohl znít: „Montpellier: Clémence chce pomáhat syrským dětem“. K označení osob použili v deníku slovo *réfugiés* (uprchlíci). Článek je

¹⁷ Vzhledem k chybějícím popiskám fotografií nemůžeme 100% vyloučit, že se nejedná o ilustrační fotografie.

o studentce psychologie z místní univerzity, která se zapojila jako dobrovolnice do činnosti nevládní organizace Syria Charity, aby pomohla uprchlíkům. Je zde popsáno, jak chce pomáhat syrským uprchlíkům. Na fotografii je tato studentka, která je v článku i jako jediná citovaná. V diskusi je 45 komentářů – např. výtky, že pomáhá cizím, když přitom ve Francii žijí senioři bez pomoci, dále že Syria Charity je kontroverzní organizace a že snad dívka nebude litovat svého zapojení nebo že když byla ve Francii válka, tak lidé doma zůstali a bojovali a neutíkali jako zbabělci. Další komentáře naopak nabádají dívku k tomu, aby si z nenávistných komentářů nic nedělala, že si jí za to váží apod.

Druhý vybraný text má titulku *Trente-six migrants sont arrivés dans l'Aude* (Meunier 2016). Český překlad titulku by mohl být: „36 migrantů přijelo do Aude“. Slova použitá k označování jsou migrants (migranti), réfugiés (uprchlíci) a personnes (osoby). Zpráva je o tom, že 36 migrantů přijelo do regionu Aude z rušícího se tábora v Calais, o rozdělení počtů – kolik jich kam jde a jaká je jejich národnost. Na fotografii jsou migranti s dekami, policisté a novináři – jde o agenturní fotografii (AFP), která se týká právě této situace. V popředí je černoš, nebo černoška s dekou. Citována je prefektura (je personifikována) a hejtman. V diskusi je 16 komentářů. Lidé opět píšou, že Francouzi neutíkali, když byla válka u nich a také se snaží dopátrat dalších podrobností – ptají se např., co se stane, když je žádost o azyl zamítnuta.

Po zadání klíčového slova „migrant“ se nám zobrazilo 168 výsledků. První náhodně vybraný text je *P.-O.: ce petit village catalan qui regrette ses migrants* (Midi Libre 2016). Český překlad titulku by mohl být: „P.-O.: katalánská vesnička, které se stýská po svých migrantech“. K označení osob byla použita následující slova: 18 jeunes hommes – irakiens, afghans, éthiopiens, pakistanaï ou encore iraniens (18 mladých mužů – Iráčané, Afghánci, Etiopané, Pákistánci či také Iránci), réfugiés (uprchlíci), migrants (migranti). Jedná se o zprávu o vesnici, která chce přijmout uprchlíky na základě minulé dobré zkušenosti. Na fotografii je tato vesnice, citován je přitom její starosta. V diskusi je 210 komentářů, které vyjadřují např. nejistotu v dobré úmysly starosty: „starosta to dělá pro dotace“, ale i komentáře, které jsou pozitivní a toto starostovo gesto chválí. Další diskutující poznamenává: „Byl bych byl vděčný být migrantem, ale co bych na takovém místě dělal?“

Hérault: 43 migrants sont arrivés ce jeudi à Saint-Bauzille-de-Putois (Dubourg 2016) je další vybraný článek, jehož český nadpis by mohl být: „Hérault: 43 migrantů přijelo toto úterý do Saint-Bauzille-de-Putois“. K označení bylo použito slovo migrants (migranti). Článek je o tom, že migranti dorazili do regionu – kolik jich bylo a kdo je přivítal. Dále se z článku dozvídáme o vyhlášce, která byla vydána a která zakazuje konání demonstrací. V přímé řeči je v článku pouze výňatek z řeči starosty, kterou pronesl při přijímání migrantů. Na fotografii je dům, kde jsou migranti ubytováni. Diskuse obsahuje 114 komentářů – např. se zde debatuje o tom, že tito migranti dostanou 29 eur na den; dále zde někdo vybízí ostatní k opatrnosti: „držte své děti doma“.

Český překlad titulku posledního francouzského textu *Une famille de réfugiés accueillie à Montarnaud* (Jandot 2016) by mohl být: „Rodina uprchlíků přivítána v Montarnaud“. Slova použitá k označování jsou migrants (migranti) a réfugiés (uprchlíci). Článek přináší zprávu o rodině uprchlíků, kteří byli přijati v obci Montarnaud. Nejprve je zde zmínka o tom, jaké instituce přispěly k tomu, že uprchlíci zde mohli být ubytováni, dále je tu popsáno, jak byli přijati obyvateli, na jakém místě nyní budou bydlet, a poté je zde vyjádřen jejich vděk. O všech třech (matce, otci a synovi) se dozvídáme, co budou ve Francii dělat – např. o chlapci zjišťujeme, že umí francouzsky a bude chodit do školy, o otci, že hledá práci autoelektrikáře, ve které má praxi apod. Nikdo není v článku citován. Na fotografii je tato rodina, jde o portrétní foto. Do diskuse k tomuto článku nikdo nepřispěl.

Zhodnocení vybraných francouzských textů

Vybrané francouzské články charakterizují migranty hlavně pomocí jejich národnosti a počtů. Texty se týkají převážně migrantů přicházejících na území Francie. Bohužel se, až na výjimku posledního článku, nedozvídáme nic o tom, co budou ve Francii tito přicházející migranti dělat nebo co dělali ve svém původním domově, proč přicházejí atd. Články jsou buďto bez citací, nebo jsou citováni představitelé oficiálních institucí (většinou zástupci územních celků).

Tab. 5: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Francie
(Zdroj: vlastní průzkum)

Proměnná	Atribut(y)
Zdroje informací	Zástupci oficiálních institucí
Téma	Příchod uprchlíků
Slova použitá k označení migrujících osob	Uprchlík, migrant
Obraz migrujících	Objekty pomoci
Charakteristiky	Počet, Národnost
Kontext	Ne
Fotografie	Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty (budovy, kam přijdou)
Diskuse	Diskutováno
Vyznění	Neutrální

3.7.4 Celkové zhodnocení

V článcích se dozvídáme příliš málo informací o migračních, o kterých se píše. Ve většině článků se dozvídáme pouze jejich národnost a počet. Nejlépe je na tom v této věci deník britský, kde se dozvídáme alespoň to, proč migranti opouští své země původu. Výjimkou je také článek z francouzského deníku, který popisuje přímo jednu konkrétní rodinu uprchlíků. Pro kvalitnější informovanost čtenářů o problému migrace by určitě bylo vhodné zabývat se více příčinami a důsledky aktuálních situací. Touha po hlubších informacích je znatelná i z příspěvků diskutérů, kteří se ptají např. po dalším osudu migrantů, kteří do regionů přicházejí, nebo o určitých věcech spekulují. Vhodnou inspirací, jak tyto otázky zodpovědět, by mohl být právě francouzský článek, který se věnuje jedné konkrétní rodině. Články týkající se pouze jedné rodiny migrantů mohou do hloubky reflektovat jejich problémy a osudy. V těchto článcích by novináři mohli nechat promluvit i samotné uprchlíky, a vyvážil by se tak poměr citovaných. V současných textech jsou citováni především představitelé oficiálních institucí nebo vůbec nikdo. Určitě bychom také doporučovali dát hlas místním lidem. Například v článku francouzského deníku o přijetí uprchlíků v jedné obci je slyšet pouze hlas starosty apod., ale nevíme, jaký názor na situaci mají samotní obyvatelé obce.

Tab. 6: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – souhrn

(Zdroj: vlastní průzkum)

Proměnná	Atribut(y)		
	Slovensko	Spojené království	Francie
Zdroje informací	Bez zdrojů	Zástupci neziskových organizací	Zástupci oficiálních institucí
Téma	Zadržení migrantů	Pomoc uprchlíkům (sbírky)	Příchod uprchlíků
Slova použitá k označení migrujících osob	Migrant	Uprchlík	Uprchlík, migrant
Obraz migrujících	Pasivní objekty	Objekty pomoci	Objekty pomoci
Charakteristiky	Národnost	Země/kontinent původu	Počet, Národnost
Kontext	Ne	Částečně (odkud přicházejí, důvody odchodu z domova, cíl cesty)	Ne
Fotografie	Ilustrační či archivní	Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty (lidé, kteří pomáhají) ¹⁸	Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty (budovy, kam přijdou)
Diskuse	Zavřená	0 příspěvků	Diskutováno
Vyznění	Negativní	Neutrální	Neutrální

¹⁸ Vzhledem k chybějícím popiskám fotografií nemůžeme 100% vyloučit, že se nejedná o ilustrační fotografie.

4. Empirická část práce

4.1 Výběr vzorku

Výběr vzorku pro analýzu mediálních sdělení má dle Scherera (2004) čtyři roviny. Za prvé je nutné vybrat, jaká média budeme analyzovat. Měli bychom uvažovat o co nejmenším vzorku, který ale přesto umožní dospět k přiměřenému výsledku. Analyzovat všechna možná média by nebylo možné z finančních ani časových důvodů, což platí i v případě této práce. Vzhledem k tomu, že jde o bakalářskou práci, která má určitý doporučený rozsah a vymezený čas pro její zpracování, analyzujeme pouze dva konkrétní regionální tituly s tím, že můžeme považovat tuto práci za možné východisko pro rozsáhlejší analýzu, která na ni může navázat. Mohli bychom analyzovat i tři, čtyři i více titulů, ovšem tato první rovina výběru vzorku se musí vyvažovat s rovinou třetí (viz níže).

Druhá rovina výběru se týká toho, jaké obsahy budeme analyzovat. V naší analýze máme obsahy vymezené tématem – analyzujeme články týkající se uprchlické krize a migrace. Třetí rovinou je výběr časového období. Zde dochází k provázanosti s rovinou první, neboť čím více médií analyzujeme, tím menší časový úsek zpravidla pokrýváme, a to hlavně z časových důvodů. Vzhledem k tomu, že sledujeme desetileté, a tedy poměrně dlouhé, období od roku 2007 do roku 2016, musíme nutně omezit počet analyzovaných médií.

Nakonec musíme specifikovat mediované obsahové jednotky. Jednotkou analýzy je pro nás jeden článek, který zahrnuje titulek, perex, fotografii, text, případně infoboxy a diskusi. Výjimečně se na stránkách Hradeckého deníku zobrazuje více článků se souvisejícím tématem pod sebou, každý s vlastním titulkem. Tyto texty považujeme za jednu jednotku analýzy, neboť kromě toho, že jsou na jedné straně, mají společnou diskusi, fotografii či infoboxy.

Při výběru článků je také nutné stanovit, které obsahy jsou pro nás vzhledem k zadání relevantní. Pro nás nejsou relevantní všechny texty, které web Deníku zobrazí po zadání zvolených klíčových slov, neboť se vyhledají i články, kde je např. za uprchlíka označován člověk, který uprchl z vězení a s uprchlickou krizí článek nesouvisí. Nerelevantní pro naši analýzu jsou také články, kde je psáno o migrantech a uprchlících, kteří jsou naším zájmem, ovšem článek se tematicky migrantů a uprchlíků vůbec netýká. Pro upřesnění jde např. o článek, kde se píše o nezvěstném Čechovi, který byl unesen,

když jel do zahraničí, aby udělal reportáž o syrských uprchlících (což je jediná zmínka o uprchlících v textu). Dalším příkladem nerelevantního článku je článek věnující se tématu letních rekreací, kde na konci autor článků vložil jednu větu týkající se současné migrační krize – vlastník kempu vypovídá o svém kempu a o jeho návštěvnosti a ve svém vyjádření dodává, že si nemyslí, že by vyšší návštěvnost byla způsobena tím, že lidé nejezdí ven kvůli migrantům, i když článek jinak s migranty nesouvisí. Dále nejsou relevantní názorové články, kde autor uvádí jednu větu např. o tom, že některé politické strany chtějí zastavit migraci, ale téma migrace v textu není jinak reflektováno. Jako relevantní však zahrnujeme rozhovory, kde respondenti prezentují svůj názor na uprchlickou krizi. Nejsou zařazeny články, které se věnují nějaké kulturní akci a na konci je pouze jedna věta týkající se uprchlické krize, tedy např. že výtěžek půjde na pomoc syrským uprchlíkům. Dále jsou nerelevantní články, které jsou zařazeny v jiných rubrikách než „Jihlavský deník“ a „Hradecký deník“. Na webech regionálních Deníků jsou totiž zveřejňovány i články z tabletového týdeníku Dotyk, který má stejného vydavatele jako Deník.¹⁹ Nerelevantní jsou také texty zařazené do rubriky „Deník.cz“, jelikož se jedná o texty s celorepublikovým přesahem, které ani v tištěném Deníku nevychází na regionálních stranách novin. Relevantní články tedy musí splňovat následující podmínky:

- texty jsou na webech deníků zobrazeny po zadání těchto klíčových slov do vyhledávače: uprchlík, uprchlíci, utečenec, utečenci, běženec, běženci, migrant, migranti, migrace, uprchlická krize, azyl,
- zmínka o uprchlících/migrantech není v článku pouze okrajová; jedná se buďto o texty, kde je hlavním tématem uprchlická krize a migrace, nebo články, kde hlavním tématem může být něco jiného (např. prezidentská návštěva v regionu), ale o uprchlících/migrantech se autor nebo respondent v rozhovoru vyjadřují více do hloubky,
- články vyšly v rubrikách spadajících pod Jihlavský deník a Hradecký deník.

¹⁹ Před rokem 2016 se na webech Deníků tyto články neobjevovaly; změna souvisí s fúzí několik vydavatelství.

Na základě tohoto postupu výběru je celkový počet článků, které vstupují do analýzy, 120. Z toho 49 textů je z Jihlavského deníku a 71 je z Hradeckého deníku²⁰.

Tab. 7: Analyzované texty – charakteristiky vzorku

(Zdroj: vlastní zpracování)

Zdroj	hradecky.denik.cz, jihlavsky.denik.cz
Klíčové slovo	uprchlík, uprchlíci, utečenec, utečenci, běženec, běženci, migrant, migranti, migrace, uprchlická krize, azyl
Téma	Uprchlická krize a migrace
Nadřazená rubrika	Jihlavský deník, Hradecký deník
Časové vymezení	1. 1. 2007 – 31. 12. 2016

4.2 Metoda

V práci využíváme komparativní metodu. Jak uvádí Bleich, Bloemraad a De Graauw (2015), v případě mediální analýzy můžeme komparovat výstupy za různá období, v různých regionech, zemích či městech, v různých typech médií či s ohledem na různé skupiny migrantů či užší témata. V naší práci využíváme komparaci dvou vybraných regionů a u některých proměnných také komparaci časových období, která definujeme následujícím způsobem:

- a) 2007 (první rok, od jehož prvního dne funguje doména Denik.cz²¹) až 2010 (fáze před událostmi vedoucími k uprchlické krizi),
- b) 2011 (Arabské jaro, vypuknutí konfliktu v Sýrii) až 2014 (rok před uprchlickou krizí v Evropě),
- c) 2015 a 2016 (uprchlická krize v Evropě).

Porovnávány regiony jsou Kraj Vysočina a Královéhradecký kraj, které jsou si podobné z hlediska populační velikosti, z hlediska počtu institucí zabývajících se

²⁰ Odkazy na všechny analyzované články jsou uvedeny v příloze práce na CD.

²¹ Doména Denik.cz vznikla v září roku 2006.

integrací imigrantů a v obou krajích je stejný počet okresních mutací Deníku.²² Chceme zjistit, zda v podobných krajích píší regionální noviny o uprchlické krizi podobně, nebo zda i přes tyto podobnosti v charakteristikách krajů existují odlišnosti v referování o uprchlické krizi.

V Kraji Vysočina žije přes půl milionu obyvatel, k 31. 12. 2014 to bylo 509 895 obyvatel (Český statistický úřad 2015c). Královehradecký kraj měl k 31. 12. 2014 obyvatel 551 590 (Český statistický úřad 2015b). V Kraji Vysočina působí v oblasti integrace cizinců dvě instituce, a to Centrum multikulturního vzdělávání, o. s. se sídlem v Jihlavě a Centrum na podporu integrace cizinců pro Kraj Vysočina provozované SUZ taktéž se sídlem v krajském městě. V Královehradeckém kraji působí Diecézní charita Hradec Králové – Poradna pro cizince a uprchlíky + Integrační centrum pro cizince Hradec Králové se sídlem v krajském městě a nachází se zde dvě zařízení SUZ: Pobytové středisko v Kostelci nad Orlicí a Integrační azylové středisko v Jaroměři.

Kvantitativní obsahovou analýzu kombinujeme s analýzou kvalitativní (Bleich, Bloemraad a De Graauw (2015) ji nazývají interpretační analýza). Analyzujeme pouze dva regiony, abychom se mohli kvalitněji věnovat kvalitativní (interpretační) analýze jednotlivých článků.

Zdroje dat, které využíváme, jsou primárně webové stránky jednotlivých mutací Deníku (Jihlavský deník a Hradecký deník). Články vyhledáváme zadáním klíčových slov. Doplnkovými zdroji, které využíváme např. při interpretaci výsledků analýzy, jsou statistiky Ministerstva vnitra ČR či Českého statistického úřadu.

Obsahová analýza

Obsahová analýza je typickou technikou (někdy též označována metodou) pro analyzování mediálních sdělení. Tato technika je různými autory definována různě, její podoby jsou pojmenovávány odlišnými slovy, ale v zásadě existují dva metodické přístupy (kvalitativní a kvantitativní), jejichž pojmenování a popis přebíráme primárně od Scherera (2004). Za kvantitativní metodu byla obsahová analýza považována zhruba do poloviny minulého století. Později se začalo upozorňovat, že předpokladem pro

²² V obou krajích je vydáváno pět okresních mutací Deníku. Některé důležité články vycházejí ve více okresních mutacích v daném kraji.

kvantifikaci je primární kvalitativní aplikace. „Její prostřednictvím jsou hledány, identifikovány a formulovány prvky a fenomény, které až teprve potom je možné kvantifikovat.“ (Reichl 2009: 127) U většiny sledovaných proměnných aplikujeme právě tento přístup.

Scherer (2004) dělí obsahovou analýzu na „hermeneutickou textovou a obsahovou analýzu“ a „kvantitativní obsahovou analýzu“. Vzhledem k využití obou přístupů považujeme za nutné stručně popsat oba přístupy. Rozdíl mezi nimi tkví ve stupni strukturovanosti, respektive otevřenosti postupu. Nutno poznamenat, že Scherer popisuje tyto dva přístupy jako ideální typy a zdůrazňuje, že mezi nimi existují smíšené formy a že lze použít i kombinovaný přístup obou metod. Hermeneutická analýza často předchází analýze kvantitativní.

V případě hermeneutické analýzy odhalujeme pod povrchem textu skryté hlubší struktury, snažíme se rozkrýt autorské záměry a k tomu využíváme důkladný rozbor obsahů. Tato metoda je tedy vhodná pro analýzu malého množství textů, ale zato z různých aspektů. Jde o přístup subjektivní, kde se nutně projeví osoba výzkumníka. Tento kvalitativní přístup využíváme například pro zařazení článků do kategorií dle jejich vyznění (pozitivní x neutrální x negativní). Analýza je z větší části kvalitativní, neboť bereme do úvahy celý kontext článků – např. nejde jen o to, kolikrát se vyskytuje slovo běženci, ale sledujeme také to, jak jsou různá slova používána v kontextu jednotlivých článků. Navíc předem nevíme, co vše můžeme v člancích očekávat, tudíž nelze předem stanovit přesné kategorie – např. témata.

Oproti tomu kvantitativní obsahová analýza je vysoce strukturovaný a selektivní proces, při kterém zkoumáme pouze několik vybraných znaků, a každý krok podléhá explicitně formulovaným pravidlům. Dovoluje analyzovat velké množství textů a další výhodou je, že je možné výsledky přehledně znázornit v tabulkách, grafech apod. Scherer (2004: 30) definuje kvantitativní obsahovou analýzu jako metodu „pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek“. Systematicčnost znamená, že všechny mediální obsahy se zpracují stejným způsobem, intersubjektivní ověřitelnost pak to, že ostatní jsou schopni při aplikaci stejných metod dojít ke stejným výsledkům. Kvantitativní analýzu využíváme

například v případě sledování roku vydání článku a rubriky, do které byl zařazen, nebo k zaznamenání toho, jak moc jsou články diskutované čtenáři.

Při použití obsahové analýzy se využívá technika kódování, což je identifikace a zaznamenávání formou číselných hodnot (kódů). Scherer (2004) popisuje kódování jako dvoustupňový proces. Nejprve je třeba segmentace mediovaných obsahů na jednotlivé prvky neboli kódovací jednotky. Ty pro nás tedy představují jednotlivé články, jak jsou specifikovány výše. Tyto jednotky pak popisujeme pomocí přesně stanovených kategorií. Sledujeme celkem 12 proměnných, díky kterým se můžeme zaměřit na články jako na celek. Výsledky tak mají lepší vypovídací hodnotu a poskytují celkový obraz mediálních sdělení v analyzovaných Denících, k čemuž by nedošlo, kdybychom sledovali např. pouze použitý jazyk.

Sledované proměnné

Sledované proměnné jsou: rok vydání, rubrika, zdroje informací, téma, obraz migrujících, charakteristiky, kontext, slova použitá k označení migrujících osob, fotografie, vyznění, počet příspěvků v diskusi, tematický obsah diskuse. Každou proměnnou musíme definovat, tedy určit, jaké mohou mít jednotlivé proměnné hodnoty (atributy). Každému atributu pak musíme přidělit číselný kód, pomocí kterého zaznamenáváme jeho přítomnost do záznamového archu.

První proměnnou v naší analýze je „rok vydání“, který se může pohybovat od roku 2007 do roku 2016. Proměnná „rubrika“ může nabývat těchto hodnot: Černá kronika, Moje... (Hradecko/Jihlavsko), Zločiny a soudy, Z regionu, Názory z regionu, Kultura a Nehody. Další proměnnou je proměnná „zdroje informací“. Za zdroj informací považujeme každého, kdo je v textu citován, tedy přímou řeč. Zdroje informací dělíme do následujících kategorií: Bez zdrojů, Zástupci oficiálních institucí (sem řadíme úředníky, politiky, představitele policie či armády atp.), Zástupci neziskových organizací, Obyčejní lidé, Dobrovolníci jako jednotlivci, Další organizace a firmy, Uprchlíci, Odborníci (např. psychologové, akademici), Pracovníci pobytového střediska, Známé osobnosti. Zdroj vždy řadíme do kategorie dle kontextu, ve kterém v článku promlouvá – pokud by tedy např. vysokoškolský učitel, odborník na migraci, hovořil v textu právě z pozice odborníka (např. by hodnotil přístup EU k migraci), bude zařazen do kategorie

Odborníci. Pokud by však tento akademik vystupoval např. v roli majitele dopravní společnosti a vyjadřoval se k tomu, zda mají jeho řidiči na hranicích problémy, bude zařazen do kategorie Další organizace a firmy. Výsledné počty odrážejí, v kolika textech jsou jednotlivé kategorie zastoupeny, nikoli kolikrát.

Proměnnou „téma“ definujeme jako hlavní téma textu. Pro posouzení hlavního tématu není stanoven žádný objektivní způsob měření, hlavní téma textu je určováno výzkumníkem na základě přečtení textu. Tato proměnná nabývá následujících hodnot: Zadržení migrantů, Názory a postoje, Příchod uprchlíků, Integrace uprchlíků v kraji, Práce policie (akce, statistiky), Zasedání a debaty o migraci, Prezidentská návštěva, Ostatní oficiální návštěvy, Svědectví z ciziny, Doprava, Dobrovolnictví, Pomoc v obecné rovině, Kultura, Příběh uprchlíka, Reportáž FTV Prima, Odjezd uprchlíků a vyhoštění, Převaděčství, Statistka / počty migrantů, Podvody/kriminalita, Islám, Teroristické útoky, Rekreační, Ochrana hranic, Celková situace v Evropě, Strach. Tato hlavní témata mohla být stanovena až po seznámení se se všemi texty, a to proto, aby všechny články byly zařaditelné.

Proměnná „obraz migrujících“ nabývá hodnot: Problém Evropy/Evropanů, Objekty pomoci, Jsou jiní než my, Všichni nejsou stejní, Potřeba kontroly, Nedokáží se asimilovat, Pasivní objekty, Metafora povodní, Nevděční, Jsou pro nás přínosem, Porušovatelé zákonů, Muslimové, Aktivní aktéři, Lháři. I v tomto případě jsme stanovili kategorie až po přečtení všech textů. V jednom textu může být zastoupeno více hodnot proměnné. Pomocí proměnné „charakteristiky“ sledujeme, co nám autoři sdělují o migrantech a uprchlících jako jednotlivcích či skupinách, o kterých píšou, jak je charakterizují. Proměnná může nabývat těchto hodnot: Počet, Národnost (řadíme sem označení jako např. Iráčan, ale také když bylo použito přívlastku vyjadřujícího příslušnost k dané zemi, tedy např. irácký uprchlík), Věk, Pohlaví, Kde požádali o azyl, Země/kontinent původu, Náboženství, Vzdělání, Rodinný stav, Povolání, Jméno, Tělesné znaky (řadíme sem např. barvu kůže, vlasů, postavu). I v tomto případě může být v jednom textu zastoupeno více hodnot proměnné. Proměnná Kontext může nabývat hodnot Ne, Částečně a Ano. Vyjadřuje, zda je článek zasazen do širšího kontextu, nebo se píše pouze o nějaké aktuální situaci bez hlubšího vysvětlování. Jednotce analýzy jsme u této proměnné přiřadili hodnotu Částečně tehdy, když jsme se např. dozvěděli pouze

část příběhu uprchlíka, tedy např. proč přišel do ČR, ale už nebylo více vysvětleno, co zde bude dělat.

Proměnná „slova použitá k označení migrujících osob“ má mnoho kategorií. Kategorie jsou následující: Přistěhovalec, Běženec, Označení národností/kontinentem, Cizinec, Cizí státní příslušník / státní příslušník (stát) / občané cizí státní příslušnosti, Žadatel o azyl / čekatel na azyl / uchazeč o azyl, Migrant, Lidé/osoby (s vysvětlením), Uprchlík, Označení náboženstvím, Migrující občan, Emigrant, Imigrant, Azylant, Utečenec, Občan (stát), Návštěvník, Ptáček, Ilegál/nelegál, Výtečník, Barvou pleti, Označení ve vztahu k zařízení, Žadatel o mezinárodní ochranu, Pasažér, Ohrožené menšiny, Chráněná osoba, Nešťastník, Světoběžník, Noví sousedé. Opět zaznamenáváme, v kolika textech se dané označení a jeho různé podoby lišící se např. jednotným a množným číslem, objevilo, nikoli kolikrát. Pokud je osoba v textu označena přívlastkem a podstatným jménem, určujeme hodnotu proměnné dle podstatného jména. Například tedy irácký křesťan je zařazen do kategorie dle slova křesťan, tedy do kategorie „Označení náboženstvím“. Vůbec nezaznamenáváme taková označení, kdy je osoba označena pouze přídavným jménem jako např. „zajištěný“. Nekódujeme ani obecné označení jako muž či žena, jelikož tato proměnná má odrážet pojmenování související s tím, že daná osoba je migrantem/cizincem a mj. je atribut pohlaví reflektován v proměnné „charakteristiky“. Atributy proměnné „slova použitá k označení migrujících osob“ byly definovány na základě seznámení se se všemi analyzovanými texty, jelikož jsme předem nemohli vědět, jakými všemi výrazy budou migrující osoby označovány a chtěli jsme postihnout všechny možnosti, ne pouze ty, které jsme mohli očekávat jako např. označení uprchlík, migrant nebo azylant.

Další proměnnou je „fotografie“, která je rozdělena do kategorií: Žádná, Ilustrační či archivní, Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty, Foto migrantů. Pokud se u některého článku vyskytla fotogalerie, kódovali jsme pouze hlavní fotografii u článku. Proměnná „vyznění“ může nabývat hodnot Negativní, Neutrální a Pozitivní. Zde je patrný vliv výzkumníka, jelikož hodnotí, jak na něj článek působí. V případě, že článek je svým vyzněním např. pro jednu národnost uprchlíků pozitivní a pro jinou negativní, přiřazujeme textu hodnotu prostřední, tedy neutrální.

U proměnné „počet příspěvků v diskusi“ zaznamenáváme počet příspěvků v diskusích a následně se díváme na to, o čem čtenáři diskutují (proměnná „tematický obsah diskuse“). Proměnná „tematický obsah diskuse“ nabývá hodnot: Nevztahuje se k uprchlíkům, Neslučitelnost islámu s naší kulturou / strach z islamizace, Kritika neziskových organizací, Nevděčnost migrantů, Obdiv dobrovolníků, Obhajoba uprchlíků, Kritika pomoci uprchlíkům. V jedné diskusi se může vyskytovat více témat.

4.3 Výsledky analýzy a jejich interpretace

Cílem práce není zobecnění výsledků, protože nemáme stanovené hypotézy, které bychom ověřovali pomocí statistických nástrojů, ani dostatečně velký vzorek médií. Kromě toho, výsledky mediálních výzkumů jsou značně odlišné v závislosti na tom, jaký vzorek, kdy a kdo analyzuje, uprchlická krize je relativně novým fenoménem a zatím nebylo uskutečněno mnoho výzkumů zaměřujících se přímo na něj, a obzvláště v regionálních médiích. Nemůžeme tedy aplikovat statistickou indukci, jako by tomu mohlo být např. při výzkumu vlivu mediálních obsahů na názory lidí. Naše výsledky analýzy jsou proto pouze popisné. Na základě těchto výsledků pak přejdeme k doporučením pro vyvážené zpravodajství v této oblasti a návrhům na zlepšení ve zkoumané oblasti aplikovatelným i v jiných krajích.

Rok vydání

Tab. 8: Rok vydání – seskupení dle sledovaných období

(Zdroj: vlastní zpracování)

Období	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
2007–2010	2	20	22
2011–2014	5	6	11
2015–2016	42	45	87

Z tabulky je patrné, že v nejkratším sledovaném období vyšlo nejvíce článků o migrantech a uprchlících. Souvisí nárůst počtu textů o migrantech a uprchlících se zvyšováním počtu migrantů a uprchlíků v kraji? Pokud se zaměříme na Hradecký deník, kde jsou k dispozici parciální statistiky ubytovaných v pobytovém středisku (viz 3.2.2),

vidíme, že nárůst mediální agendy nesouvisí s reálnými počty ubytovaných. V roce 2008 obývalo pobytové středisko více než 300 osob, kdežto v letech 2015 a 2016 se obsazenost střediska nedostane přes 250 míst. Nárůst počtu článků v Jihlavském deníku je dán příchodem 27 iráckých křesťanů do Okrouhlíku u Jihlavy, přičemž díky novinářům jsme svědky téměř každého jejich kroku. Migranti ale do regionu přicházeli i dříve – Centrum multikulturního vzdělávání v Jihlavě funguje již od roku 2007 a Centrum na podporu integrace cizinců pro Kraj Vysočina funguje od roku 2013. O tématu migrace a uprchlictví se ale v obou denících začíná více psát až s příchodem roku 2015, tedy s propuknutím uprchlické krize. Mediální agenda tedy odpovídá spíše situaci, která se odehrává ve vyšších územních celcích než v daných krajích. To je vidět i na tom, jakým migrantům se články věnují. Často se píše o uprchlících z Afriky či Blízkého východu, jejichž nárůst zaznamenává Evropa, případně ČR jako celek. Můžeme si přečíst příběh Iráčanů, Syřanů či Turků, můžeme si přečíst reportáž ze Sýrie, ovšem o nejčastěji zastoupených národnostech v daných krajích (ukrajinská, kubánská, čínská atd.) nevíme téměř nic. Hojně se objevují také články tematicky se inspirující právě děním v Evropě, ve kterých se píše, že problémy, které trápí Evropu, se zatím v daných krajích nevyskytují nebo neovlivňují obyvatele kraje. Přečíst si můžeme také články spekulativní, kde se o uprchlících píše zřejmě pouze proto, že uprchlická krize je aktuálním tématem. Jde např. o článek zabývající se tím, že lidé více žádají o zbrojní průkazy, přičemž v článku se spekuluje o tom, zda k tomuto stavu mohli přispět uprchlíci. Dalším příkladem je informování o tom, že se množí počty vykradených kabin kamionů, ale není jisté, zda za to mohou zlodějské gangy či uprchlíci.

Rubrika

V obou médiích vychází články o migraci nejvíce v obecných rubrikách – v Jihlavském deníku je to rubrika Moje Jihlavsko (38 ze 49 textů), v Hradeckém deníku vyšlo nejvíce článků v rubrice Z regionu (31 ze 71 textů).

Tab. 9: Počet článků v jednotlivých rubrikách

(Zdroj: vlastní zpracování)

Rubrika	Jihlavský deník	Hradecký deník
Moje Jihlavsko	38	-
Zločiny a soudy	6	14
Z regionu	4	31
Nehody	1	-
Moje Hradecko	-	16
Názory z regionu	-	7
Černá kronika	-	2
Kultura	-	1

Zdroje informací**Tab. 10:** Zdroje informací – počet článků, ve kterých byli citováni zástupci uvedených kategorií

(Zdroj: vlastní zpracování)

Kategorie	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
Zástupci oficiálních institucí	30	54	84
Zástupci neziskových organizací	17	2	19
Další organizace a firmy	7	8	15
Obyčejní lidé	1	10	11
Uprchlíci	8	3	11
Bez zdrojů	2	5	7
Dobrovolníci jako jednotlivci	5	1	6
Odborníci	0	4	4
Pracovníci pobytového střediska	-	3	3
Znamé osobnosti	0	1	1

V článcích v Jihlavském i Hradeckém deníku jsou nejčastěji citováni zástupci oficiálních institucí. V Jihlavském deníku jsou zastoupeni ve 30 textech ze 49, v Hradeckém deníku jsou citováni v 54 textech ze 71. Tyto výsledky odpovídají tomu, co se dozvídáme ve sborníku *Cizinci, našinci a média* (Křížková et al. 2007). Autoři sborníku upozorňují na to, že když novináři píšou o cizincích, zdrojem jejich informací bývají instituce jako

např. úřady práce či policie a že novináři nejdou za těmi, o kterých píší. V roce 2005 a 2006 přetrvávalo dle Křížkové, která je autorkou jedné ze studií ve sborníku, psaní textů z perspektivy oficiálních institucí. Tento přístup a výběr zdrojů informací může být dán snazší dostupností informací od oficiálních zdrojů. Policie např. vydává pravidelné tiskové zprávy, novináři jsou zvyklí pracovat s místními úředníky a se spoustou z nich mají již navázané kontakty. Pokud porovnáme tři časová období z hlediska zdrojů informací, zjistíme, že v Jihlavském deníku se v článcích v prvních dvou obdobích vyjadřují pouze zástupci oficiálních institucí. Ostatní lidé, jako např. zástupci neziskových organizací či samotní migranti, jsou citováni až v posledních dvou letech. Dochází tedy postupně k diverzifikaci zdrojů. V Hradeckém deníku v prvních dvou obdobích převažují taktéž oficiální představitelé, ovšem ti významně převažují i v letech 2015 a 2016. Vzhledem k minimálně citovaným dalším kategoriím není smysluplné v případě Hradeckého deníku hovořit o nějakém novém trendu. Druhá nejčastější kategorie v Hradeckém deníku – Obyčejní lidé – je zastoupena v prvních dvou i ve třetím sledovaném období.

Co se týče citování zástupců organizací, které se zabývají integrací imigrantů, i zde narážíme na problém využívání snadno dostupných zdrojů na úkor zdrojů nových, neotřelých. Ze dvou jihlavských institucí jsou citováni pouze zástupci Centra multikulturního vzdělávání. V Královehradeckém deníku není citován nikdo z azylového střediska v Jaroměři, a z diecézní charity, která uprchlíkům a cizincům poskytuje servis a poradenství, je zástupce citován pouze jednou. Větší prostor je pak dán zástupcům kosteleckého pobytového střediska, a to třikrát, což je v poměru k celkovým 71 článkům velmi málo, vezmeme-li v úvahu, že tito lidé jsou s uprchlíky v denním kontaktu, a měli by tak o nich vědět nejvíce.

Téma

Tab. 11: Sedm nejčastějších témat článků

(Zdroj: vlastní zpracování)

Hlavní téma článku	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
Zadržení migrantů	4	12	16
Názory a postoje	2	11	13
Příchod uprchlíků	10	2	12
Integrace uprchlíků v kraji	7	4	11
Práce policie (akce, statistiky)	4	4	8
Prezidentská návštěva	3	4	7
Zasedání a debaty o migraci	5	2	7

Nejčastěji zastoupená témata se v obou denících liší. V Jihlavském deníku je nejčastějším tématem příchod uprchlíků následovaný tématem integrace uprchlíků v kraji. Naopak v Hradeckém deníku je nejčastějším tématem zadržení migrantů a druhým nejčastějším názory a postoje. Jihlavský deník se tématu příchodu uprchlíků a jejich integrace v kraji věnuje především v souvislosti s projektem Nadačního fondu Generace 21 na přesídlení iráckých křesťanů, kteří byli ubytováni v Okrouhlíku u Jihlavy. Hradecký deník nejčastěji píše o zadržení migrantů, což je zřejmě dáno tím, že Královéhradecký kraj je kraj hraniční a migranti vstupující na území ČR narazí na první kontrolu právě v tomto kraji. Názory a postoje jsou druhou nejčastější kategorií. Zpravidla se jedná o texty, kdy redaktor/ka vedl/a rozhovor s nějakou osobností a zároveň se ptala na názory tohoto člověka na migraci. Tyto články se tedy nevztahují k žádnému konkrétnímu aspektu migrace či uprchlictví, ale dotaz na migraci je zařazen spíše z toho důvodu, že se o ní v současnosti mluví. Tyto texty logicky nemůžou přinášet hlubší pohled na problematiku a je otázkou, zda má vůbec smysl psát tímto způsobem o migraci – zda se tím pouze nevyvolává dojem naléhavosti tam, kde žádný problém s migrací není. V Hradeckém deníku je pokryto více témat než v Jihlavském deníku. Témata, která jsou reflektována pouze v Hradeckém deníku, jsou např. vliv uprchlické krize na výběr dovolené či teroristické útoky.

Obraz migrujících a charakteristiky

V Jihlavském deníku jsou uprchlíci zobrazeni nejčastěji jako objekty pomoci (ve 24 textech), druhé nejčastější zobrazení migrujících je zobrazení těchto osob jako problému Evropy/Evropanů (v 11 textech). Tito lidé, ať už jako jednotlivci, či jako skupiny, jsou nejčastěji charakterizováni pomocí počtů, národnosti či označení země/kontinentu původu a náboženství. Dalšími častými charakteristikami jsou věk a pohlaví. Typická je ukázka z článku o příhodu iráckých křesťanů: „Skupina třicítky uprchlíků zamíří na konci ledna do Jihlavy. Jde o křesťanské uprchlíky z Iráku... Skupina je složena ze sedmi rodin se čtrnácti dětmi ve věku do čtrnácti let, z toho je osm dětí v předškolním věku. Ve skupině je polovina žen a polovina mužů.“ (Redakce 2016b) V devíti článcích se můžeme dozvědět i jména konkrétních uprchlíků, většinou těch, kteří jsou citováni. Objevili jsme zde však jednu zajímavost – uprchlíci jsou v některých textech označováni pouze svým křestním jménem (např. Elen, Jiří), což odporuje žurnalistickým pravidlům. Naproti tomu citování Češi jsou vždy uváděni buďto celým jménem, nebo příjmením.

V Hradeckém deníku jsou migranti nejčastěji charakterizováni na základě země/kontinentu původu a národnosti. Jsou zobrazováni převážně jako lidé, kteří porušují zákony. Téměř ve čtvrtině článků je využita metafora povodní, která uprchlíky zobrazuje např. jako vlnu či příliv. Třetí nejčastější hodnotou proměnné „obraz migrujících“ v Hradeckém deníku je hodnota Problém Evropy/Evropanů, a to např. z důvodu zatěžování oficiálních institucí nebo z důvodu, že do Evropy přinášejí islám. Na druhou stranu je v jiných článcích zdůrazňováno, že je uprchlíkům potřeba pomoci, že je potřeba rozlišovat mezi ekonomickými migranty a uprchlíky a že je nemáme směřovat s teroristy apod. Těchto článků je ale méně.

Kontext

Více než polovina článků v Jihlavském deníku není vůbec zasazena do kontextu. Jedná se o články, kde se řeší pouze aktuální případ, a nevíme nic o příčinách, proč uprchlíci přišli, nevíme nic o jejich budoucnosti, nevíme nic o vývoji situace apod. Články, ve kterých nalezneme kontext, ho většinou mají pouze částečně – jedná se o stručné vysvětlení, proč tito lidé odcházejí ze svých domovů nebo v hrubém nástinu, co je čeká

(např. děti budou chodit do školy, kam se přestěhují apod.). Článků, které mají rozšířený kontext, nalézáme v Jihlavském deníku celkem sedm, přičemž šest z nich vyšlo v roce 2016 a jeden v roce 2015 – všechny tedy v posledním sledovaném období. První je příběhem konkrétního uprchlíka, o kterém se dozvídáme, odkud, jak a proč odešel ze Sýrie, dozvídáme se jeho názory na problematiku, i jak vidí svou budoucnost. Druhý článek je o odchodu iráckých křesťanů zpět do vlasti, přičemž se dozvídáme důvody odchodu z Iráku i důvody, proč chtějí zpět, dozvídáme se i o ostatních, kteří chtějí v ČR zůstat a co se jim u nás líbí, nebo co je omezuje a jaká je jejich blízká budoucnost. V dalším článku je opět vylíčeno, proč a jak prchali lidé z domovů, víme, jaké povolání měl jeden z uprchlíků a co čeká skupinu v nejbližší budoucnosti. V dalším článku jsou popsány důvody a cesta uprchlíků do ČR, dozvídáme se, co chtějí v Česku dělat a o konkrétním uprchlíkovi se dozvídáme jeho povolání. V dalším textu je více do hloubky vysvětleno, jak funguje převaděčství, a jak migranti cestují. Další článek je reportáží ze střediska, kde jsou uprchlíci ubytováni. Prostřednictvím uprchlice Elen se dozvídáme několik informací o životě rodiny, můžeme si přečíst, co dělají uprchlíci nyní, proč odešli z Iráku, jak bude probíhat jejich integrace. Poslední článek s širším kontextem je příběh konkrétního uprchlíka (učitele Jiřího) a jeho rodiny.

V Hradeckém deníku najdeme 15 článků s širším kontextem (21,13 %), což je větší procento článků s kontextem než v Jihlavském deníku (12,24 %). Díky těmto článkům se dozvídáme víc o důvodech migrace, o způsobech cesty a nejčastějších trasách uprchlíků, ve dvou případech si můžeme přečíst o minulosti konkrétního člověka. Z rozhovoru si můžeme udělat obrázek o tom, jak to vypadá v Sýrii nebo v táborech na Sicílii, z dalšího rozhovoru se dozvíme mnoho informací o muslimské společnosti. V dalším článku je zmíněno, jaký mají status lidé žijící v pobytovém středisku a jaký je režim vycházek v tomto zařízení. Jeden z článků obsahuje infoboxy, ze kterých se dozvídáme počty uprchlíků, které plánuje přijmout vláda, jaké uprchlíky jsme přijímali v minulosti a dále informace o jednání EU v otázce přijetí uprchlíků. V dalším článku dostáváme vysvětlení toho, jak pracovní úřady pracují s pojmem cizinec a jsou uvedené také statistiky, kolik cizinců a jaké národnosti mají aktuálně v evidenci některé úřady práce z kraje. Z těchto 15 článků vyšlo osm v posledním sledovaném období, pět v období 2007–2010 a dva v období 2011–2014. Články s takovýmto kontextem přispívají k pochopení uprchlické

krize a hodnotíme je velice pozitivně. Na druhou stranu ve 47 článcích v Hradeckém deníku není kontext žádný a v 9 článcích je pouze minimální – jde např. o již zmíněné stručné vysvětlení příčin krize nebo o zmínku, kam zadržení migranti putovali a co tam chtěli dělat. Vidíme, že vlastně nejde ani tak o to, že by se v denících nevyskytovaly dobré články, ale je jich velmi málo v poměru k těm horším.

Slova použitá k označení migrujících osob

V Jihlavském deníku se v prvních dvou obdobích vůbec neseťkáváme s označením uprchlík. V posledním období je toto označení naopak použito téměř v každém článku týkajícím se dané problematiky. V Hradeckém deníku vidíme podobný trend – v prvních dvou obdobích se s označením uprchlík setkáváme v 19,2 % textů, kdežto v letech 2015 a 2016 již v 82,2 % textů. Naopak se obrací poměr označení slovem cizinec. V Jihlavském deníku bylo toto slovo použito v prvních dvou obdobích v šesti článcích ze sedmi, kdežto v období 2015–2016 bylo použito pouze v osmi článcích ze 42. V Hradeckém deníku je slovo cizinec použito v prvních dvou obdobích v 61,5 % textů, kdežto v posledním období klesá zastoupení tohoto označení v textech na 22,2 %.²³ Slovo cizinec je vytlačováno „módnějším“ označením uprchlík, což může být dáno snahou o přizpůsobení textů aktuální situaci a dosažení vyšší čtenosti. Vidíme, že ačkoli uprchlík a azylant jsou dle českého ministerstva vnitra synonyma (viz 3.3), v analyzovaných médiích se slovo azylant téměř nepoužívá. V 81 článcích bylo použito slovo uprchlík, ale pouze v šesti slovo azylant. Čtyři nejčastější označení, která se objevují, jsou uprchlík, označení národností, příp. kontinentem (např. Syřan, Afričan), migrant a cizinec. Při analýze označení jsme zjistili, že dvě zkoumaná média se v užití některých slov liší.

V Hradeckém deníku použili pro označení osob některá negativně zabarvená slova (příp. neutrální slova v negativním kontextu), která v Jihlavském deníku vůbec použita nejsou. Jedná se např. o slovo ilegál, nelegál, výtečník či světoběžník. Když se na články s použitím těchto výrazů podíváme blíže, zjistíme, že až na jeden jsou všechny psány

²³ Slovo cizinec je v denících použito ve více článcích, my ovšem analyzujeme jenom ty, které jsme vyhledali dle daných klíčových slov. Analyzujeme tedy pouze články, kde se kromě slova cizinec vyskytlo zároveň i některé z klíčových slov, tedy např. uprchlík či migrant.

jedním a tím samým autorem. Tento autor je také autorem mnoha textů, které mají negativní vyznění (viz proměnná „vyznění“), podávají o uprchlících negativní obraz a vyvolávají zbytečný strach (viz dále). Proto můžeme tvrdit, že regionální média se mohou velmi lišit pouze v důsledku práce jednoho novináře, který může ovlivnit názory na problematiku mnoha lidí. Nezáleží tedy pouze na tom, jaká média čteme, ale jací konkrétní redaktoři v těchto médiích zrovna pracují.

Tab. 12: Nejčastější označení migrujících osob – počet textů, v nichž byly migrující osoby označeny následujícími slovy
(Zdroj: vlastní zpracování)

Označení	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
Uprchlík	39	42	81
Označení národností / kontinentem	14	29	43
Migrant	15	26	41
Cizinec	14	26	40
Běželec	17	14	31
Označení náboženstvím	14	7	21
Žadatel o azyl / čekatel na azyl / uchazeč o azyl	4	12	16
Imigrant	2	11	13
Lidé (s vysvětlením)	8	5	13

Fotografie

Tab. 13: Fotografie
(Zdroj: vlastní zpracování)

Fotografie	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
Žádná	0	0	0
Ilustrační či archivní	15	43	58
Foto k aktuálnímu tématu, ale nezachycuje migranty	21	22	43
Foto migrantů	13	6	19

Všechny analyzované jednotky obsahovaly nějakou fotografii. Z celkového počtu 120 analyzovaných článků byla v 58 případech použita ilustrační či archivní fotografie a ve 43 případech byla použita fotografie vztahující se k obsahu článku, nicméně nezobrazovala ty, o kterých se píše. Jako příklad můžeme uvést fotografii budovy, kde jsou ubytovaní uprchlíci nebo fotografii politiků na debatách o migraci. Pouze v 19 případech byli na fotografii vyobrazeni migranti a uprchlíci, o kterých se v textech psalo. Používání ilustračních a archivních fotografií je nejjednodušším a nejlevnějším způsobem, jak k článku pořídit fotografii. Bohužel takovéto fotografie nepřispívají k možnosti zobrazení a poznání problematiky migrace a uprchlictví v celé své šíři.

Vyznění

Tab. 14: Vyznění článků

(Zdroj: vlastní zpracování)

Vyznění	Jihlavský deník	Hradecký deník	Celkem
Negativní	18	39	57
Neutrální	24	29	53
Pozitivní	7	3	10

Dle studie Evropské observatoře žurnalistiky (Hájek et al. 2015) píše západoevropský tisk o uprchlících s většími sympatiemi než tituly východoevropské či pobaltské. Toto zjištění potvrzuje i naše analýza. Slovenské (viz 3.7.1) a české texty jsou ve svém vyznění převážně negativní a v některých případech i emocionálně zabarvené, jsou v nich použité nepříliš vhodné obraty²⁴ a velmi často se setkáváme s metaforou povodní, která může vyvolávat strach. Hojně zastoupeným tématem v obou státech je zadržení migrantů. Naopak Francouzské a britské texty jsou spíše neutrální, nejsou emocionálně zabarvené a tematicky se zaměřují více na pomoc uprchlíkům, ať už dobrovolnickou či pomoc neziskových organizací, nebo na příchod uprchlíků, které je potřeba ve vlasti ubytovat a integrovat je (viz 3.7.2, 3.7.3).

²⁴ V Hradeckém deníku např.: „Řeč je o Vietnamci, kterého na jedné stavbě v Opočně *lapila* cizinecká policie.“, „*Výtečníka* čeká vyhoštění.“, „kostelecký tábor určený pro *světoběžníky se slabostí pro Česko*“

Ačkoli vyznění většiny textů v analyzovaných českých regionálních denících je negativní, je to přesto dáno především z důvodu negativního tématu (např. kriminalita, zadržení policisty), nikoli z důvodu projevování negativních emocí reportéra či snaze migranty zdiskreditovat neoprávněně. I přesto se takové články najdou, ale téměř všechny jsou od jednoho autora. Tento autor například pokládá v rozhovorech sugestivní otázky navozující strach, viz: „Vy tedy z hrozby masového exodu uprchlíků z jihu do Evropy nejste zděšen?“ (Dubský 2015b) Stejný autor také často používá věty obsahující metafory povodní a vůči uprchlíkům používá posměšný tón (viz proměnná „slova použitá k označení migrujících osob“). V textech využívá bulvární titulky či věty, které odrážejí pouze spekulace a neodpovídají realitě. Použil např. tuto větu: „Kvóty nekvóty, uprchlíci ze Sýrie či Afghánistánu se k nám začínají hrnout i bez požehnání Evropské unie.“ (Dubský 2015c) Nebo: „Hordy uprchlíků z muslimských zemí se patrně, pokud bude současná imigrační vlna narůstat, časem nevyhnou ani východním Čechám.“ (Dubský 2015a)

Určitě nelze označit médium jako negativně vymezené proti uprchlíkům, protože v článcích od jiných autorů je patrná snaha o vyváženost, objektivitu a neutralitu. Můžeme to přisuzovat spíše neprofesionalitě jednoho konkrétního novináře. V regionálních Denících bývá často redaktor i svým vlastním korektorem a přímo v redakci není osoba, která by články kontrolovala a případně upravovala. Z krátkodobého hlediska je tedy takovéto selhání vysvětlitelné, ovšem dlouhodobě by to takto fungovat nemělo a šéfredaktor by měl zakročit.

Pozitivní články, kterých je celkem deset, popisují uprchlíky jako lidi, kteří jsou stejní jako my a kteří se chtějí a snaží integrovat, neptají se na dávky a chtějí sami pracovat. V pozitivních textech jsou uprchlíci představeni jako lidé, kteří něco umí. Redaktoři také upozorňují na to, že je nemáme směšovat s teroristy. V jednom pozitivním článku je citován sám uprchlík, který se věnuje dobročinnému projektu.

Počet příspěvků v diskusi a tematický obsah diskuse

Velká většina článků není vůbec diskutována. Z celkových 120 článků není žádný diskusní příspěvek u 107 z nich. Dvanáct článků (z toho sedm v Jihlavském a pět v Hradeckém deníku) obsahuje v diskusi 1–4 příspěvky a pouze jeden jich obsahuje více

než deset, a to článek v Hradeckém deníku s titulkem „Společnost vnímá islám velmi ostražitě“. Je u něj 14 diskusních příspěvků, které kritizují islám na základě výňatků z Koránu, apeluji na neslučitelnost islámu s evropskou kulturou a také kritizují debatu, o které se píše v textu, z důvodu, že na ní byli přítomni pouze zastánci jednoho názoru. Ve většině ostatních méně diskutovaných článcích se objevují příspěvky, které nesouvisí s migrací (např. vyjádření k minulosti vedoucího odboru cizinecké policie, kritika novinářského textu). V diskusích, které reflektují migraci, uprchlíky apod., se vícekrát objevilo téma neslučitelnosti islámu s naší kulturou a strachu z islamizace, nevděčnost migrantů a také kritika pomoci uprchlíkům ve smyslu lhostejnosti k českým dětem v kontrastu k pomáhání uprchlíkům. V jedné z diskusí se objevila také kritika konkrétní neziskové organizace. Z pozitivních příspěvků se jednou objevil příspěvek obhajující pomoc uprchlíkům a jednou také příspěvek vyjadřující obdiv dobrovolníkům. Příčiny malé diskutovanosti příspěvků můžeme spatřovat buďto v nezájmu lidí o tuto problematiku, v tom, že zkrátka nevidí potřebu komentovat na webu články nebo také v tom, že do diskuse je potřeba se zaregistrovat, aby člověk mohl přispívat. Diskuse tedy není 100% anonymní. Z diskusí novináři mohou čerpat podněty do svých dalších textů – v rozhovorech by se tak měli ptát např. na to, jak ospravedlnit pomoc „cizím“ na úkor českého obyvatelstva.

Shrnutí hlavních výsledků

V posledních dvou letech (2015 a 2016) vyšlo v analyzovaných regionálních denících nejvíce článků o migrantech a uprchlících. Nárůst mediální agendy týkající se této skupiny lidí odráží však spíše celonárodní či evropskou situaci než situaci v daných krajích. Články nejčastěji vycházejí v obecných rubrikách. V článcích v Jihlavském i Hradeckém deníku jsou nejčastěji citováni zástupci oficiálních institucí. V Jihlavském deníku dochází v průběhu sledovaného období k diverzifikaci zdrojů, v Hradeckém deníku stále významně převažují oficiální představitelé. Co se týče témat, u této proměnné pozorujeme větší rozdíly v obou regionálních denících: v Jihlavském deníku je nejčastějším tématem příchod uprchlíků následovaný tématem integrace uprchlíků v kraji, naopak v Hradeckém deníku je nejčastějším tématem zadržení migrantů a druhým nejčastějším názory a postoje. V Hradeckém deníku jsme odhalili širší tematický záběr

než v Jihlavském deníku. Naopak podobnost vykazují oba deníky v proměnné „charakteristiky“. Mezi nejčastější charakteristiky osob patří jejich národnost či země původu. Co se týče proměnné „obraz migrujících“, pak v obou denících jsou uprchlíci hojně zobrazováni jako problém Evropy a Evropanů. Nejčastěji podávaný obraz migrujících se však liší – v Jihlavském deníku je to obraz uprchlíků jako objektů pomoci a v Hradeckém deníku jsou migranti nejčastěji zobrazováni jako porušovatelé zákonů. V obou denících vycházejí hlavně články, které jsou bez kontextu. V Jihlavském i Hradeckém deníku také narůstá během sledovaného období označení migrujících osob slovem uprchlík. Nejčastěji využívaná označení jsou v obou denících podobná – jedná se o označení uprchlík, migrant, označení národností/kontinentem, cizinec či běženec. Hradecký deník navíc využívá některá negativně zabarvená slova jako např. ilegál či nelegál. U všech článků se objevují fotografie, které jsou celkově nejčastěji ilustrační či archivní. Vyznění článků je málokdy pozitivní. V Jihlavském deníku převažují neutrální články a v Hradeckém deníku negativní. Ani v jednom z deníků nebyl odhalen zájem čtenářů o diskutování článků. Z celkových 120 článků není žádný diskusní příspěvek u 107 z nich.

4.4 Doporučení a návrhy na zlepšení v praxi

Na základě analýzy jsme odhalili slabiny článků v regionálních médiích, které by mohly být eliminovány díky využití následujících rad a doporučení. Co se týče používání jazyka, obecně je kladen důraz na to nezaměňovat pojmy migranti a uprchlíci – UNHCR (2016b) upřednostňuje, pokud jsou skupiny lidí cestujících v rámci smíšených pohybů označovány jako „uprchlíci a migranti“. V některých analyzovaných článcích je zmíněno (někdy explicitně, někdy tzv. mezi řádky), že musíme rozlišovat mezi migranty a uprchlíky, ale není vysvětleno, kdo uprchlík je. Vzhledem k nejasným interpretacím slova uprchlík, azylant, běženec, apod.²⁵ doporučujeme nebazírovat na jednotlivých slovech, ale začlenit více popisu a vysvětlení, a to také vzhledem k více druhům

²⁵ Slovo běženec je např. ve většině textů, se kterými jsme se setkali, používáno jako synonymum slova uprchlík, terminologický slovník Ministerstva vnitra ČR k tématu azylu a migrace slovo běženec vůbec neobsahuje a dokument Uprchlíci ze Sýrie (Vymětal a Šichová 2015) přímo upozorňuje na nutnost rozlišovat mezi uprchlíkem a běžencem, přičemž běženec je dle autorů člověk, který opouští svůj domov, ale přesouvá se stále v rámci země původu.

mezinárodní ochrany (azyl a doplňková ochrana). O různých druzích mezinárodní ochrany se z článků nic nedozvídáme – samozřejmě je těžké tuto informaci nějak srozumitelně a jednoduše do žurnalistických textů vložit. Proto bychom doporučovali používat infoboxy či odkazy na slovníčky – redakce by mohla mít např. vypracovaný slovníček pro tematiku uprchlické krize a v něm by bylo vysvětleno, jak jsou slova používána v redakčních textech. Další problém s používáním správného označení je ten, že člověk může být považován za uprchlíka mezinárodním společenstvím, ale status uprchlíka dle české legislativy ještě nemá. Nebo se píše o pobytových střediscích pro uprchlíky, ale pobytová střediska v ČR nejsou určena pro uprchlíky dle české legislativy, ale pro žadatele o mezinárodní ochranu. Teprve po jejím udělení je z pohledu ČR člověk uprchlíkem. Všechny tyto nejasnosti by měly být reflektovány ve zmíněných infoboxech či slovníčcích. V článcích je patrná snaha autorů o to, aby se v textech neopakovala slova, často tak dochází k tomu, že v jednom textu jsou použita téměř všechna možná označení migrujících lidí – od uprchlíků přes běžence, cizince, přistěhovalce, žadatele o azyl, migranty a utečence, až k označení „ti lidé“ nebo uvádění přímo národností jednotlivých skupin. Jsou tedy dodržována spíše žurnalistická než odborná pravidla.

V průběhu tvorby práce jsme zjistili, že na stránkách SUZ nejsou k dispozici dlouhodobé statistiky ubytovaných v jednotlivých střediscích, Český statistický úřad uvádí pouze celkový počet cizinců v jednotlivých krajích a statistiky na stránkách Ministerstva vnitra nejsou dostačující. Člověk, který by si tedy sám chtěl zjistit něco více o uprchlících z jeho bezprostředního okolí, proto nemá snadno dostupný zdroj informací. Média by mohla v tomto pomoci a mohla by nabídnout např. analýzy dlouhodobého vývoje počtu uprchlíků v kraji či jinou analýzu z dlouhodobějšího hlediska, a ne se zaměřovat pouze na aktuální události (např. neuvádět pouze aktuální počet příchozích a aktuální vyjádření zainteresovaných osob, ale jít více do hloubky z hlediska času). V některých článcích z Hradeckého deníku je uvedena pouze aktuální obsazenost pobytového střediska, případně její porovnání s jedním konkrétním údajem z minulosti.

Vyvážené zpravodajství o takto citlivém tématu by mělo být vyvážené i z hlediska negativních a pozitivních témat. Ačkoli jednou ze základních zpravodajských hodnot je negativita, která dokáže zajistit čtenost, měly by se na téma uprchlické krize hledat i pozitivní příběhy, a to proto, že média jsou názorotvorná, a není tedy dobré předkládat

pouze jeden pohled na tak závažnou problematiku, která může ovlivnit integraci cizinců a chování většinové společnosti k menšinám. Novináři by měli hledat osobnosti, které jsou uprchlíky, a přesto se dokázali do naší společnosti začlenit, uspěli na pracovním trhu, sami pomáhají slabším apod.

Dále bychom doporučili z hlediska tématu nevěnovat se pouze „akutním“ případům, jako byl např. případ uprchlické rodiny v Okrouhlíku u Jihlavy, ale vzhledem k tomu, že migrace je fenoménem, který neskončí, doporučujeme věnovat se tématu dlouhodobě. I v regionálních médiích, kde se „zrovna nic neděje“, lze najít témata, která doposud nebyla reflektována. Mohlo by jít například o reportáž z běžného dne v některém zařízení či organizaci pomáhající s integrací cizinců z pohledu pracovníků a jejich náplně dne, o rozhovory s pracovníky či dobrovolníky věnující se práci s uprchlíky v daném regionu atd. Určitě bychom doporučili obrátit trend psaní článků o tom, co se neděje, na psaní článků o tom, co se děje – i když se to nemusí dít aktuálně. Co se týče témat, doporučovali bychom dále zodpovídat otázky čtenářů, na které narážejí v diskuzích – např. jak odůvodnit pomoc uprchlíkům ve vztahu k občanům ČR. Navrhujeme také více se zaměřit v tématech článků na realitu daného regionu. V souvislosti s příchodem uprchlíků v posledních letech jsou v člancích zmiňovány hlavně národnosti jako syrská či irácká, ale přitom v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí je velká většina žadatelů z Ukrajiny, Ruska, Číny a Kuby. Můžeme si přecíst rozhovor se Syřanem, který je samozřejmě také důležitý, ale proč nevíme nic o tom, proč k nám přichází tolik Ukrajinců a Číňanů? Bylo by vhodné toto v textech více reflektovat a inspirovat se tím pro další možná témata článků. Konkrétní doporučení může být pro Hradecký deník například přinést rozhovor s konkrétním obyvatelem pobytového střediska. V analyzovaných člancích jsme žádný konkrétní příběh člověka z pobytového střediska nezaznamenali. Stejně tak jsme nezaznamenali žádný článek, který by se věnoval druhému zařízení provozovanému SUZ – integračnímu azylovému středisku v Jaroměři.

Co se týče zdrojů informací, určitě by bylo dobré nechat v člancích více promluvit samotné uprchlíky. Zde by mohl sice nastat problém s nedorozuměním (např. nepochopení, na co se novinář ptá apod.), proto bychom doporučili v takovýchto případech zpětnou kontrolu vyjádření a spolupráci na překladu s pracovníky center. Druhou stranou mince je však etický problém vměšování se do života lidem, kteří se

nachází v tíživé životní situaci. Nevíme, zda by jim bylo příjemné spíše to, že se jich novináři moc neptají a pouze je fotí nebo mluví s jejich koordinátory o nich samotných, nebo to, že se novináři snaží dostat z nich ke každému článku vyjádření za pomoci tlumočnicků apod. Myslíme si však, že není příliš vhodné dělat z příjezdu uprchlíků do určitého města senzaci a sledovat každý jejich krok. V případě uprchlíků z Okrouhlíku jsme byli svědky de facto každého zásadnějšího kroku, který uprchlíci vykonali – přilet do Prahy, příjezd na Vysočinu, co dělali první den, jak tráví běžný den, že se jeli podívat na nové potenciální bydlení, že se zatím nerozhodli, zda ho přijmou atd.

Vzhledem k tomu, že velkému množství textů chybí kontext, jedním ze zásadních doporučení je jít více do hloubky. Autoři článků zřejmě předpokládají, že vzhledem k množství informací, které lidé v dnešní době mají, vědí všichni, koho si představit pod pojmem „uprchlík“ či „migrant“. Myslíme si však, že tento předpoklad je chybný a může vést k nedostatečné informovanosti či stereotypnímu pohlížení na uprchlíky. V článcích by bylo záhodno vysvětlit, proč lidé odcházejí ze svých domovů, ale také co budou v ČR dělat, pakliže už tu jsou. Když už se dozvídáme z článků něco o příčinách odchodu z domovů, dozvídáme se to většinou z jedné věty, ve které je řečeno, že uprchlíci odcházejí z oblastí postižených válkou. Příčiny odchodu ovšem nejsou tak jednoduché, aby je tato tradičně používaná věta mohla vysvětlit. Bylo by vhodné přejít od strohých konstatování, že uprchlíci odcházejí kvůli válce nebo že v Česku budou pracovat, k podávání detailnějších informací – např. proč je v zemi původu migranta válka a v jakém oboru můžou najít v ČR práci na základě jejich vzdělání.

Co víme o migrantech, o kterých se píše v článcích? Je zdůrazňována hlavně jejich národnost, počet, pohlaví, věk a v některých článcích také náboženství (zvláště v případě iráckých křesťanů v Okrouhlíku). Jedná se o základní, snadno zjistitelné charakteristiky, které však mohou vést k tomu, že čtenáři začnou o těchto lidech uvažovat jako o „kusech“. Například ani o velmi probíraném případě iráckých křesťanů toho nevíme mnoho o povoláních, zájmech, vzdělání, cílech apod. jednotlivých lidí, ale téměř v každém článku jsou zmiňovány pouze charakteristiky zmíněné výše. Může to vést k tomu, že na uprchlíky je pohlíženo jako na lidi, které je potřeba identifikovat a mít pod kontrolou, ale už ne jako na lidi s vlastní osobností a jedinečností.

Metafory povodní (např. migrační vlna, příliv uprchlíků, příval uprchlíků, proudily desítky uprchlíků, množství lidí, kteří se do Evropy doslova valili, hlavní proud uprchlické vlny valící se i Českem) jsou v článcích častým klišé, které může mezi čtenáři vyvolávat strach. Doporučujeme tedy tyto metafory nepoužívat.

5. Závěr

Tato práce se zabývá mediálním obrazem uprchlíků v regionálních médiích. V teoretické části práce jsme nejprve definovali důležité pojmy a stručně jsme nastínili vývoj migračních trendů v Evropě ve 20. a 21. století. Jedním z hlavních migračních trendů v Evropě v posledních letech je příchod imigrantů a uprchlíků z afrických zemí a z Blízkého Východu. Celosvětově dochází k rapidnímu zrychlení nárůstu vysídlených osob. Následně jsme se zabývali situací v České republice, kde po dlouhodobém poklesu žadatelů o mezinárodní ochranu dochází k výraznému nárůstu počtu žádostí v roce 2014. Poukázali jsme také na instituce zabývající se integrací imigrantů ve vybraných krajích. Na úrovni krajů jsme narazili na problém nedostupnosti ucelených statistik týkajících se žadatelů o mezinárodní ochranu a uprchlíků. Poté jsme se zabývali tím, jaký vliv mají média na společnost a konkrétně na utváření názorů na imigranty a uprchlíky. Je nezpochybnitelné, že média mají vliv na utváření názorů, postojů a na vidění světa obecně. Lidé médiím do jisté míry věří – např. Češi si myslí, že celostátní Deníky informují o světě spíše pravdivě. Média mohou vyvolávat morální paniku, tj. takový stav ve společnosti, kdy vnímaný strach z určité situace nebo určitého jevu je především kvůli mediální prezentaci větší, než by odpovídalo objektivní realitě. Vliv na názory a postoje k migrantům má také obsah mediálních sdělení, a to jak samotný výběr témat, tak také jejich podání. Dále jsme shrnuli výsledky dosavadních výzkumů na téma mediální pokrytí imigrace a uprchlické problematiky. Zjistili jsme, že nejběžnějším přístupem ke studiu migrace v médiích je analýza celostátního tisku.

Provedli jsme menší průzkum vybraných zahraničních regionálních deníků, abychom viděli, jak se o uprchlické problematice píše za hranicemi České republiky. Upozornili jsme na hlavní znaky textů a rozdíl mezi jednotlivými médii. V empirické části práce hledáme odpovědi na tyto otázky: Liší se obraz uprchlíků a zobrazení tématu uprchlické krize ve vybraných regionálních médiích, nebo je zobrazení konzistentní? Co může být příčinou stejnosti či rozdílů? Odpovídá mediální agenda regionálních médií reálnému vývoji uprchlické krize na daném území? Jaké prostředky novináři při referování o uprchlické krizi využívají a jaký obraz reality díky těmto prostředkům čtenářům předkládají? Odpovědi jsme hledali prostřednictvím obsahové analýzy webových stránek Hradeckého deníku a Jihlavského deníku.

Hlavní zjištění z analýzy článků jsou:

- Obraz uprchlíků ve vybraných regionálních médiích je z celkového pohledu spíše konzistentní. Podobnost byla zjištěna u těchto proměnných: „rok vydání“, „rubrika“, „charakteristiky“, „kontext“, „fotografie“ a „počet příspěvků v diskusi“.
- U některých proměnných dochází k menším odlišnostem, kdy se např. mění pořadí atributů dle četnosti. Proměnné s drobnými odlišnostmi jsou: „zdroje informací“, „slova použitá k označení migrujících osob“, „obraz migrujících“, „vyznění“ a „tematický obsah diskuse“.
- Větší odlišnost byla identifikována v proměnné „téma“.
- Jako hlavní příčinu rozdílů ve způsobu zobrazení migrujících jsme identifikovali osobnost novináře.
- Mediální agenda regionálních médií spíše neodpovídá reálnému vývoji uprchlické krize na daném území. Odpovídá spíše realitě na úrovni ČR či EU.
- Novináři využívají ve velké míře metaforu povodně, čímž mohou vyvolávat u čtenářů strach. V obou denících byla jednou ze tří nejčastějších hodnot proměnné „obraz migrujících“ hodnota Problém Evropy/Evropanů.

Někteří odborníci poukazují na obtíže při označování migrujících osob. I my jsme zjistili, že význam jednotlivých konceptů není jednoznačný a v praxi mohou být stejná označení používána v odlišném významu. Je tedy vhodné nepřemýšlet o konkrétních slovech jako o pevně definovaných konceptech a vždy vnímat tuto pojmovou roztržitost. V mediálních textech by bylo vhodnější o migrujících psát jako o lidech, kteří mají nějaké charakteristiky. Tím by se zároveň docílilo hlubší kontextualizace.

Vzhledem k tomu, že migrace v médiích je u nás poměrně novým tématem, nabízí široko škálu možností dalšího výzkumu. Možnosti výzkumu jsou téměř nekonečné vzhledem k neustálému rozvoji komunikačních technologií a vzniku nových komunikačních platforem.

6. Diskuse a implikace pro další výzkum

Jak uvádí McNair (2004), člověk je dnes vůči zpravodajství skeptičtější než dřív. Publikum je díky větší informovanost, díky rozmanitosti zdrojů apod. podezřívavější a ne všem informacím slepě věří. Proto nelze na základě obsahové analýzy mediálních sdělení jasně říct, že určité zobrazení reality bude mít na člověka nějaký konkrétní vliv, jak by se na první pohled mohlo zdát. Navíc do chápání reality vstupují další proměnné, jako například osobní zkušenosti s daným fenoménem, články z jiných médií, názory na problematiku ostatních lidí, kteří se nacházejí v okolí jedince atd. Můžeme tedy konstatovat pouze to, jaký obraz je čtenářům předkládán, nikoli jaké jsou jeho důsledky.

Ovšem i při zodpovězení otázky, zda lze objektivně posoudit, jaký obraz média o tématu uprchlické krize podávají, můžeme vznést proti objektivitě námitky. Vždy existuje určitá subjektivita výzkumníka, a může se stát, že jeden výzkumník by stejný článek vyhodnotil jinak než druhý výzkumník. Vždy je tedy potřeba při seznamování se s výsledky výzkumu vědět, jak výzkumník postupoval v práci, jak kódoval jednotlivé proměnné apod. V naší práci přiznáváme vědomý a plný vliv osobnosti výzkumníka při kódování proměnné Vyznění.

Jak uvádíme výše, tato práce by mohla sloužit jako východisko pro rozsáhlejší výzkum médií. Mohla by být např. provedena analýza regionálních deníků ve všech krajích, což by poskytlo pohled na situaci v celé republice. Dále by mohla být provedena komparace různých regionálních titulů. Z výzkumů by mohla vzejít doporučení pro vyvážené zpravodajství v dané oblasti, která by mohla vyjít např. v brožuře, kde by byly uvedeny spolu s dalšími radami a tipy pro novinářskou praxi věnující se tomuto tématu. Tyto materiály by pak mohly sloužit k výuce žurnalistů, mohly by být využívány v různých mediálních kroužcích, mohly by být distribuovány do redakcí apod.

Seznam knižních zdrojů

- BADE, Klaus J., 2005. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-559-5.
- COHEN, Stanley, 2002. *Folk devils and moral panics: the creation of the mods and rockers*. 3. vyd. Londýn: Routledge. ISBN 978-0-415-26712-0.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015a. *Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad. ISBN 978-80-250-2670-0.
- PÖTTKER, Horst, 2009. Successful Integration? Media and Polish Migration in the German Empire at the Turn of the 20th Century. In: GEISSLER, Rainer a PÖTTKER, Horst, 2009. *Media – Migration – Integration: European and North American perspectives*. Bielefeld: Verlag, s. 9–25. ISBN: 978-3-8376-1032-1.
- GILES, David, 2012. *Psychologie médií*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3921-2.
- CHAVEZ, Leo R., 2001. *Covering Immigration: Popular images and the politics of the nation*. Berkeley: University of California Press. ISBN: 9780520224360.
- JOLY, Danièle, ed., 2004. *International migration in the new millennium: global movement and settlement*. Aldershot, Hants, England: Ashgate. ISBN 0-7546-0947-2.
- KING, Russell a WOOD, Nancy, eds., 2001. *Media and migration: Constructions of mobility and difference*. London, New York: Routledge. ISBN 0-415-22925-1.
- KŘÍŽKOVÁ, Martina, BITRICH, Tomáš, HÁLA, Martin, KANTAROVÁ, Kateřina, KLVANOVÁ, Radka, KOZÁK, Kryštof, PALEČEK, Jan a SZCZEPANIKOVÁ, Alice, 2007. *Cizinci, naši a média: Mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR. ISBN 80-239-8475-6.
- LIPPMANN, Walter, 1997. *Public Opinion*. New York: Free Press Paperback. ISBN 9780684833279.

- LOWERY, Shearon A. a DE FLEUR, MelvinL, 1995. *Milestones in Mass Communication Research: Media Effects*. New York: Longman. ISBN 0801314372.
- MASSEY, Douglas S. et al., 2005. *Worlds in motion : understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford: Clarendon Press. ISBN 978-0-19-928276-0.
- MCNAIR, Brian, 2004. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Porátl. ISBN 80-7178-840-6.
- MIŠOVIČ, Ján et al., 2010. *Od A do Z ve výzkumech veřejného mínění*. Divišov: Orego. ISBN 978-80-86741-94-9.
- REICHL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SCHERER, Helmut, 2004. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried et al., 2004. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, s. 29–50. ISBN 80-246-0827-8.
- ŠKODOVÁ, Markéta a NEČAS, Vlastimil, eds., 2009. *Veřejná a mediální agenda: komparativní analýza tematizace veřejné sféry*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-009-6.
- TRAMPOTA, Tomáš, 2006. *Zpravodajství*. Praha: Portál. ISBN: 80-7367-096-8.
- UNHCR, 2010. *Být uprchlíkem: jak se žije uprchlíkům a žadatelům o azyl ve střední Evropě: AGDM zpráva 2009*. Budapešť: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Regionální zastoupení pro střední Evropu.
- URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol, 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3563-4.

Seznam časopiseckých zdrojů

- BLEICH, Erik, BLOEMRAAD, Irene a DE GRAAUW, Els, 2015. Migrants, minorities and the media: information, representations and participation in the public sphere. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. **41** (6), 857–873. ISSN 1369-183X.
- BLINDER, Scott a ALLEN, William L., 2016. Constructing immigrants: Portrayals of migrant groups in British national newspapers, 2010-2012. *International migration review*. **50** (1), 3–40. ISSN 0197-9183.
- CAVIEDES, Alexander, 2015. An emerging 'European' news portrayal of Immigration? *Journal of ethnic and migration studies*. **41** (6) 897–917. ISSN 1369-183X.
- LAWLOR, Andrea, 2015. Local and national accounts of immigration framing in a cross-national perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. **41** (6), 918–941. ISSN 1369-183X.

Seznam internetových zdrojů

- CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, 2007. *Hodnocení informací v médiích* [online]. Sociologický ústav AV ČR. [Cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3426/f3/100699_s_om70620.pdf.
- CRAWLEY, Heaven, 2009. *Understanding and changing public attitudes: a review of existing evidence from public information and communication campaigns* [online]. Swansea university, Centre for migration policy research. [Cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150908101143/http://www.barrowcadbury.org.uk/wp-content/uploads/2012/11/Understanding-public-attitudes-a-review-of-existing-evidence-from-public-information-and-communication-campaigns1.pdf>.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015b. Královéhradecký kraj měl k 31. 12. 2014 celkem 551 590 obyvatel. In: *Český statistický úřad* [online]. 23. 3. 2015 [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/kralovehradecky-kraj-mel-k-31-12-2014-celkem-551-590-obyvatel>.

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015c. Počet obyvatel kraje opět poklesl. In: *Český statistický úřad* [online]. 23. 3. 2015 [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/pocet-obyvatel-kraje-opet-poklesl>.
- DE PHILIPPIS, Marta. 2009. *Media impact on natives' attitudes towards immigration*. Milano. Diplomová práce. Università Commerciale Luigi Bocconi. Faculty of Economics [online]. [Cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.stranieriinitalia.it/briguglio/immigrazione-e-asilo/2010/marzo/tesi-marta-de-philippis.pdf>.
- DUBSKÝ, Kamil, 2015a. Uprchlíci plní Kostelec. Otevře se i Seč? In: *Hradecký deník.cz* [online]. 6. 8. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://hradecky.denik.cz/z-regionu/uprchlici-plni-kostelec-otevre-se-i-sec-20150806.html>.
- DUBSKÝ, Kamil, 2015b. Dlouhý: 'Muslimští uprchlíci nám můžou pomoci'. In: *Hradecký deník.cz* [online]. 21. 6. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: http://hradecky.denik.cz/nazory_region/dlouhy-muslimsti-uprchlici-nam-muzou-pomoci-20150621.html.
- DUBSKÝ, Kamil, 2015c. Na kvóty Syřané nečekají, hrnou se k nám vlaky. In: *Hradecký deník.cz* [online]. 5. 6. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://hradecky.denik.cz/z-regionu/na-kvoty-syrane-necekaji-hrnou-se-k-nam-vlaky-20150605.html>.
- FACCHINI, Giovanni, MAYDA, Anna Maria a PUGLISI, Riccardo, 2009. *Illegal Immigration and media exposure: Evidence on individual attitudes* [online]. APSA 2009 Toronto Meeting Paper. [Cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1451338.
- FRONTEX, 2016. Migratory routes map. In: *Frontex: European border and coast guard agency*. [online]. 2. 12. 2016 [cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>.
- HÁJEK, Roman et al., 2015. Výzkum: Jak evropské noviny psaly o urchlické krizi. In: *European Journalism Observatory* [online]. [Cit. 14. 2. 2016]. Dostupné z: <http://cz.ejo-online.eu/3548/etika-a-kvalita-zurnalistiky/vyzkum-jak-evropske-noviny-psaly-o-uprchlicke-krizi?print=pdf>.
- *Hradecký deník*, 2017 [online]. Hradec Králové: Vltava Labe Media. Dostupné z: <http://hradecky.denik.cz/>.

- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, 2016. Compilation of available data and information: Reporting period 2016. In: *Migration flows - Europe*. [online]. [Cit. 9. 5. 2017]. Dostupné z: http://migration.iom.int/docs/2016_Flows_to_Europe_Overview.pdf.
- JEANNET, Anne-Maire a BLINDER, Scott, 2014. Numbers and waves: the effects of media portrayals of immigrants on public opinion in Britain. In: *Oxford Martin School* [online]. 18. 6. 2014 [cit. 11. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/opinion/view/258>.
- *Jihlavský deník*, 2017 [online]. Jihlava: Vltava Labe Media. Dostupné z: <http://jihlavsky.denik.cz/>.
- KREJČÍ, Václav, 2016. Migrace z Afriky do Evropy. In: *Rozvojovka* [online]. [Cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/205-migrace-z-afriky-do-evropy.htm>.
- MAREŠOVÁ, Jarmila, 2015. Uprchlíkům se nevyhneme. In: *Statistika a my* [online]. 03/2015 [cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/uprchlikum-se-nevyhneme/>.
- MEDIAGURU, 2017. Čtenost: Deníky potvrdily své pozice, vede Blesk. In: *Mediaguru* [online]. 9. 2. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2017/02/data-ctenosti-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/>.
- MEDIA PROJEKT, 2016. 2. a 3. čtvrtletí 2016. In: *Median* [online]. [Cit. 5. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/docs/MP_2016_2_3Q_prezentace.pdf.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. *Mezinárodní ochrana v České republice: roční statistický přehled* [online]. Praha. [Cit. 12. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/statistiky/2014.html>.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017a. *Statistické zprávy o mezinárodní ochraně za jednotlivé měsíce v roce 2017* [online]. Praha. [Cit. 12. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2017.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017b. *Mezinárodní ochrany* [online]. Praha. [Cit. 12. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/mezinarodni-ochrany.aspx>.
- PERRUCHOUD, Richard a REDPATH-CROSS, Jillyanne, eds., 2011. *Glossary on Migration* [online]. Geneva: International Organization for Migration. [Cit. 13. 11. 2016]. 2nd Edition. ISSN 1813-2278. Dostupné z: <http://www.epim.info/wp-content/uploads/2011/01/iom.pdf>.
- REDAKCE, 2016a. Ministr Chovanec: Králíky pro uprchlíky neotevřeme. Zatím... In: *Hradecký deník.cz* [online]. 9. 1. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://hradecky.denik.cz/z-regionu/ministr-chovanec-kraliky-pro-uprchliky-neotevreme-zatim-20160109.html>.
- REDAKCE, 2016b. Sedm rodin křesťanských uprchlíků najde azyl v Jihlavě. In: *Jihlavský deník.cz* [online]. 8. 1. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/kraj-vysocina/sedm-rodin-krestanskych-uprchliku-najde-azyl-v-jihlave-20160107-5pb8.html>.
- SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ, 2016a. Statistika ubytovaných klientů. In: *Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra* [online]. 14. 12. [cit. 30. 11 a 5. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/uvod/aktuality/aktualni-data/statistiky-ubytovanych-klientu/>.
- SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ, 2016b. Informace ke kapacitám pobytového střediska Kostelec nad Orlicí. In: *Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra* [online]. 31. 3. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/uvod/aktuality/tiskove-zpravy/2016/03/informace-ke-kapacitam-pobytoveho-strediska-kostelec-nad-orlici/>.
- SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ, 2017. Počty klientů integračních středisek. In: *Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra* [online]. 7. 3. [cit. 8. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/uvod/aktuality/2017/03/ias-pocty-prichozich-a-odchozich/>.
- Terminologický slovník: Slovník nejčastěji používaných termínů v oblasti azylu a migrace. 2016. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [Cit. 13. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>.

- TKACZYK, Michal, POSPĚCH, Pavel a MACEK, Jakub, 2015. Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize. In: *Academia* [online]. [Cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: https://www.academia.edu/19606917/Anal%C3%BDza_medi%C3%A1ln%C3%ADho_pokryt%C3%AD_uprchlick%C3%A9_krize_v%C3%BDzkumn%C3%A1l_zpr%C3%A1va.
- ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ, 1951. [online]. [Cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html>.
- UNHCR, 2015a. *Asylum Trends 2014: Levels and Trends in Industrialized Countries* [online]. Geneva: UNHCR. [Cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/statistics/asylum-levels-and-trends-in-industrialized-countries-2014.html>.
- UNHCR, 2016a. Počet nuceně vysídlených dosahuje rekordní výše, postižen je každý 113. člověk. In: *UNHCR v České republice* [online]. 20. 6. 2016 [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/news/2016/pocet-nucene-vys%ADdlenych-dosahuje-rekordni-vyse-postizen-je-kazdy-113-clovek.html>.
- UNHCR, 2016b. „Uprchlíci“ a „migranti“. In: *UNHCR v České republice* [online]. 15. 3. 2016 [cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/news/2016/uprchl%C3%ADci-a-migranti.html>.
- UNHCR, 2016c. Syria Regional Refugee Response. In: *Syria Regional Refugee Response* [online]. 4. 12. 2016 [cit. 13. 12. 2016]. Dostupné z: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.
- VYMĚTAL, Štěpán a ŠÍCHOVÁ, Andrea, 2015. *Uprchlíci ze Sýrie: kulturní a psychosociální aspekty* [online]. Praha: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR. [Cit. 15. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/uprchlici-ze-syrie.aspx>.

Seznam analyzovaných článků z webových stránek zahraničních deníků

- C. F., 2016. Montpellier : Clémence veut aider les enfants syriens. In: *Midi Libre* [online]. 2. 11. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.midilibre.fr/2016/11/02/clemence-veut-aider-les-enfants-syriens,1418669.php>.
- div, 2004. Opustených migrantov našla policajná hliadka. In: *Korzár* [online]. Petit Press, 13. 8. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://spis.korzar.sme.sk/c/4565949/opustenych-migrantov-nasla-policajna-hliadka.html>.
- DUBOURG, Thierry, 2016. Hérault : 43 migrants sont arrivés ce jeudi à Saint-Bauzille-de-Putois. In: *Midi Libre* [online]. 27. 10. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.midilibre.fr/2016/10/27/saint-bauzille-de-putois-43-migrants-prevus-sont-arrives,1416044.php>.
- GÉZCIOVÁ, Katarína, 2015. Policajti naháňali na poli pri Košiciach cudzinca. Netušil, kde je. In: *Korzár* [online]. Petit Press, 23. 6. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://kosice.korzar.sme.sk/c/7927107/policajti-nahanali-na-poli-pri-kosiciach-cudzinca-netusil-kde-je.html#ixzz4OlsGz0IF>.
- GRIEVE, Jonathann, 2015. Support grows for Wrexham student's refugees mission. In: *the Leader* [online]. 7. 9. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.leaderlive.co.uk/news/152354/support-grows-for-wrexham-student-s-refugees-mission.aspx>.
- HUMPHREYS, David, 2015. Massive response across Flintshire to Syrian migrant crisis. In: *the Leader* [online]. 14. 8. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.leaderlive.co.uk/news/152594/massive-response-across-flintshire-to-syrian-migrant-crisis.aspx>.
- HUMPHREYS, David, 2016. 10,000 items dispatched from Flintshire to Greece for refugees. In: *the Leader* [online]. 1. 4. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.leaderlive.co.uk/news/160465/10-000-items-dispatched-from-flintshire-to-greece-for-refugees.aspx>.
- JANDOT, Jacques, 2016. Une famille de réfugiés accueillie à Montarnaud. In: *Midi Libre* [online]. 12. 10. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.midilibre.fr/2016/10/12/une-famille-de-refugies-accueillie-a-montarnaud,1408188.php>.

- KIZEK, Marián, 2016. Pri pomoci migrantom bude Košická župa spolupracovať s ďalšími subjektmi. In: *Korzár* [online]. Petit Press, 1. 3. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://kosice.korzar.sme.sk/c/8146281/pri-pomoci-migrantom-bude-kosicka-zupa-spolupracovat-s-dalsimi-subjektmi.html#ixzz4OllYXPHN>.
- MEUNIER, Pierre, 2016. Trente-six migrants sont arrivés dans l'Aude. In: *Midi Libre* [online]. 28. 10. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.midilibre.fr/2016/10/28/trente-six-migrants-sont-arrives-dans-l-aude,1416323.php>.
- MIDI LIBRE, 2016. P.-O. : ce petit village catalan qui regrette ses migrants. In: *Midi Libre* [online]. 31. 10. [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.midilibre.fr/2016/10/31/p-o-ce-petit-village-catalan-qui-regrette-ses-migrants,1417378.php>.
- NIELD-SIDDALL, Jamie, 2015. Refugee problem '10 times worse' says Flintshire aid worker. In: *the Leader* [online]. 22. 12. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.leaderlive.co.uk/news/156402/refugee-problem-10-times-worse-says-flintshire-aid-worker.aspx>.
- SCRAGG, Romilly, 2015. Students see Calais migrant crisis on way home from trip. In: *the Leader* [online]. 29. 6. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.leaderlive.co.uk/news/149628/students-see-calais-migrant-crisis-on-way-home-from-trip.aspx>.
- SITA, 2015. Malých migrantov môžeme umiestniť v domove v Medzilaborciach. In: *Korzár* [online]. Petit Press, 5. 9. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://hornyzemplin.korzar.sme.sk/c/7992382/malych-migrantov-mozeme-umiestnit-v-domove-v-medzilaborciach.html#ixzz4OloBwxQk>.
- TASR, 2015. Na východe Slovenska zadržali migrantov i pašované cigarety. In: *Korzár* [online]. Petit Press, 16. 11. [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné z: <http://dolnyzemplin.korzar.sme.sk/c/8074187/na-vychode-slovenska-zadrzali-migrantov-i-pasovane-cigarety.html>.

Jmenný rejstřík

Allen.....	21	Lippmann	19
Bade	11	Lowery	19
Bleich.....	26, 41, 42	Macek.....	25
Blinder	21, 22	Marešová.....	12
Bloemraad.....	26, 41, 42	Massey	12
Caviedes.....	26	Mayda.....	22
Cohen.....	21	McNair	20, 21, 66
Crawley.....	22	Meunier	35
Černá.....	23, 44	Mišovič.....	20
De Graauw	26, 41, 42	Murdza	20
De Philippis.....	22	Nečas	21, 25
DeFleur	19	Nield-Siddall	32, 75
Dubourg	36	Perruchoud	18
Dubský.....	16, 20	Pospěch	25
Facchini.....	22	Pöttker	27
Gézciová	29	Puglisi.....	22
Grieve.....	31	Redpath-Cross.....	18
Hájek.....	26, 56	Reichl	43
Humphreys.....	32	Scragg.....	33
Chavez	26	Scherer	43, 44
Jandot.....	36	Szczepaniková.....	25
Joly.....	10, 11	Šichová.....	60
King	21	Škodová.....	21, 25
Kizek	29	Tkaczyk	25
Krejčí	11	Trampota	19
Křížková.....	19, 23, 24, 25, 49	Vymětal	60
Lawlor.....	26, 27	Wood.....	21

Seznam tabulek

Tab. 1: Počty žádostí o mezinárodní ochranu v ČR v letech 2006–2016	14
Tab. 2: Vývoj počtu cizinců v Kraji Vysočina a v Královéhradeckém kraji v letech 2009–2014	15
Tab. 3: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Slovensko	31
Tab. 4: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Spojené království Velké Británie a Severního Irska	34
Tab. 5: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – Francie	37
Tab. 6: Nejčastější atributy u jednotlivých proměnných – souhrn	38
Tab. 7: Analyzované texty – charakteristiky vzorku	41
Tab. 8: Rok vydání – seskupení dle sledovaných období	47
Tab. 9: Počet článků v jednotlivých rubrikách	49
Tab. 10: Zdroje informací – počet článků, ve kterých byli citováni zástupci uvedených kategorií	49
Tab. 11: Sedm nejčastějších témat článků	51
Tab. 12: Nejčastější označení migrujících osob – počet textů, v nichž byly migrující osoby označeny následujícími slovy	55
Tab. 13: Fotografie	55
Tab. 14: Vyznění článků	56

Seznam zkratek

EU	Evropská unie
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees)
ČR	Česká republika
AGDM	Age, Gender and Diversity Mainstreaming
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OSN	Organizace spojených národů
MF	Mladá fronta
TV	Televize
ČT	Česká televize
TASR	Tisková agentura Slovenské republiky
SITA	Slovenská tisková agentura
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů (United Nations Children's Fund)
AFP	Agence France-Presse
SUZ	Správa uprchlických zařízení

Seznam příloh

Kódovací archy

CD